

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

JEAN RICHARD DE LA TOUR

22 päivänä huhtikuuta 2021¹

Asia C-30/20

RH

vastaan

AB Volvo,

Volvo Group Trucks Central Europe GmbH,

Volvo Lastvagnar AB ja

Volvo Group España SA

(Ennakkoratkaisupyyntö – Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (Madridin kauppatoimioistuinnro 2, Espanja))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Asetus (EU) N:o 1215/2012 – Erityinen toimivalta – 7 artiklan 2 alakohta – Toimivalta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa – Paikkakunta, missä vahinko sattui – Vahingon ilmenemispaiikka – Vaatimus korvata vahinko, joka on aiheutunut SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 53 artiklan vastaiseksi todetusta kartellista – Toimivaltaisen tuomioistuimen osoittaminen suoraan – Hyödykkeiden hankintapaikka – Yrityksen kotipaikka – Jäsenvaltioiden mahdollisuus tuomioistuinten toimivallan keskittämiseen

I Johdanto

1. Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madridin (Madridin kauppatoimioistuinnro 2, Espanja) esittämä ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012² 7 artiklan 2 alakohdan tulkintaa.

2. Pyyntö liittyy kanteeseen, joka koskee SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen³ 53 artiklan rikkomisesta Córdobaan (Espanja) sijoittautuneelle RH:lle aiheutuneeksi väitetyn vahingon korvaamista ja jonka tämä on nostanut neljää Volvo-konserniin kuuluvaa yritystä vastaan, joista kolmen kotipaikka sijaitsee muissa jäsenvaltioissa kuin Espanjan kuningaskunnassa.

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

² EUVL 2012, L 351, s. 1.

³ EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus.

3. Asia on saatettu unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta se täsmentäisi, osoitetaanko asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa suoraan toimivaltainen tuomioistuin ilman, että on tarpeen viitata jäsenvaltioiden sisäisiin sääntöihin.

4. Vaikka vastaus tähän kysymykseen näyttäisi olevan johdettavissa tietyistä unionin tuomioistuimen ratkaisuksista, erityisesti tuoreimmista sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa annetuista ratkaisuksista, ennakkoratkaisupyyntöön esittäneen tuomioistuimen esiin tuoman epävarmuuden vuoksi on selvää, että vastausta on syytä täydentää kolmen, toisiinsa tiiviisti kytkeytyvän seikan osalta.

5. Oikeusvarmuuteen ja kilpailunvastaisista menettelyistä aiheutuvien vahinkojen korvaamista koskevien monitahoisten riita-asioiden tehokkaaseen ratkaisemiseen liittyvien tavoitteiden vuoksi onkin perusteltua esittää kansallisille tuomioistuimille hyödyllisiä täsmennyksiä, jotka koskevat alueellisesti toimivaltaisen tuomioistuimen osoittamista ja unionin tuomioistuimen ratkaisuisia vahvistettujen useiden samanaikaisten liittymien olemassaoloa. Käsillä olevan asian yhteydessä on myös tarkasteltava eräiden jäsenvaltioiden kirjallisissa huomautuksissaan esiin tuomaa kysymystä jäsenvaltioiden vapaudesta keskittää tällaisten riita-asioiden käsittely erityistuomioistuimiin.

6. Aionkin esittää syyt, joiden vuoksi katson olennaisilta osin, että

- asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa määritetään niin asiaa käsittelevän tuomioistuimen kansainvälinen kuin alueellinen toimivalta
- alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin on pääasian olosuhteissa se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä kyseessä olevien hyödykkeiden hankintapaikka sijaitsee, ja
- jäsenvaltioilla on halutessaan mahdollisuus tuomioistuinorganisaationsa puitteissa keskittää kilpailua rajoittavia toimintatapoja koskevien oikeusriitojen käsittely tiettyihin erityistuomioistuimiin, kunhan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan.

II Asetus N:o 1215/2012

7. Asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 15, 16 ja 34 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(15) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden olisi oltava hyvä, ja niiden olisi perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella. Vastaajan kotipaikan tuomioistuimen olisi aina oltava toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riita-asian kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

(16) Moitteettoman lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen liittymän vuoksi olisi oltava vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi. Läheisellä liittymällä olisi taattava oikeusvarmuus ja vältettävä mahdollisuus siitä, että vastaaja haastetaan sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, johon hän ei kohtuudella ole voinut odottaa joutuvansa. Tämä on tärkeää erityisesti silloin,

kun riita-asia koskee sopimukseen perustumattomia velvoitteita, jotka johtuvat yksityisyyden tai henkilöön liittyvien oikeuksien loukkauksesta, esimerkiksi kunnianloukkauksesta.

– –

(34) Olisi varmistettava jatkuvuus [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn] yleissopimuksen,^[4] sellaisena kuin se on muutettuna myöhemmillä uusien jäsenvaltioiden tähän yleissopimukseen liittymisestä tehdyillä yleissopimuksilla^{5]}, [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston] asetuksen (EY) N:o 44/2001⁶ ja tämän asetuksen välillä, minkä vuoksi olisi säädettävä siirtymäsäännöksistä. Saman jatkuvuuden olisi koskettava myös Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintaa [mainitusta] yleissopimuksesta ja sen korvaavista asetuksista.”

8. Asetuksen N:o 1215/2012 I luvussa, jonka otsikkona on ”Soveltamisala ja määritelmät”, olevan 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. – –”

9. Saman asetuksen II luku, jonka otsikkona on ”Toimivalta”, sisältää ”Yleiset säännökset”-nimisessä 1 jaksossa 4–6 artiklan.

10. Asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

11. Asetuksen N:o 1215/2012 5 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

12. Kyseisen luvun 2 jakso, jonka otsikkona on ”Erityinen toimivalta”, sisältää 7–9 artiklan.

13. Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa

– –

2) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua.”

⁴ EYVL 1972, L 299, s. 32.

⁵ Jäljempänä Brysselin yleissopimus.

⁶ EYVL 2001, L 12, s. 1.

14. Asetuksen II luvun 7 jaksossa, jonka otsikkona on ”Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus”, olevan 26 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sen toimivallan lisäksi, joka tuomioistuimella on tämän asetuksen muiden säännösten nojalla, tuomioistuin on toimivaltainen, jos vastaaja vastaa kyseisessä tuomioistuimessa. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos vastaaja on vastannut kiistääkseen toimivallan tai jos toinen tuomioistuin on 24 artiklan mukaan yksinomaisesti toimivaltainen.”

III Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

15. Unionin tuomioistuimella olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Córdobaan sijoittautunut RH hankki maantiekuljetustoimintaansa varten viisi kuorma-autoa Volvo Group España SA:n jälleenmyyjältä vuosina 2004–2009. Näistä yhden kuorma-auton, josta oli tehty leaseingsopimus, omistusoikeus siirtyi RH:lle vuonna 2008.

16. Euroopan komissio antoi 19.7.2016 [SEUT] 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä päätöksen (asia AT.39824 – Kuorma-autot; C(2016) 4673 final), jonka tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 6.4.2017.⁷

17. Komissio totesi kyseisessä päätöksessään, että 15 kuorma-autonvalmistajaa, joihin kuuluivat AB Volvo, Volvo Lastvagnar AB ja Volvo Group Trucks Central Europe GmbH, oli osallistunut kartelliin 17.1.1997–18.1.2011 kahden eri tuoteryhmän eli 6–16 tonnin (keskiraskaiden) ja yli 16 tonnin (raskaiden) kuorma-autojen tai vetoautojen osalta.

18. Kyseisen päätöksen⁸ mukaan ”rikkominen koostui salaisista yhteistoimintajärjestelyistä, jotka koskivat kuorma-autojen hinnoittelua ja niiden bruttohintojen korottamista [Euroopan talousalueella (ETA)]. Se koski myös Euro 3–6-standardien edellyttämien keskiraskaiden ja raskaiden kuorma-autojen päästövähennystekniikoiden käyttöönoton ajankohtaa ja kustannusten siirtämistä eteenpäin. Yritysten, joille päätös on osoitettu, päätoimipaikat olivat suoraan mukana hintaa, hinnankorotuksia ja uusien päästöstandardien käyttöönottoa koskevissa keskusteluissa vuoteen 2004 asti. Viimeistään elokuusta 2002 keskusteluja käytiin saksalaisten tytäryritysten kautta, jotka raportoivat eriasteisesti kukin omalle päätoimipaikalleen. Niitä käytiin sekä monen- että kahdenvälisesti. Salaisiin yhteistoimintajärjestelyihin sisältyi sopimuksia ja/tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, jotka koskivat hintoja ja bruttohintojen korotuksia bruttohintojen mukauttamiseksi ETA-alueella sekä Euro 3–6-standardien edellyttämien päästövähennystekniikoiden käyttöönoton ajankohtaa ja kustannusten siirtämistä eteenpäin. Rikkomus kattoi koko ETA-alueen ja kesti 17. päivästä tammikuuta 1997 18. päivään tammikuuta 2011”.

19. Näin ollen on komission määräsi sakkoja kaikille osallistuneille yksiköille, mukaan lukien Volvo, Volvo Lastvagnar ja Volvo Group Trucks Central Europe, lukuun ottamatta yhtä yksikköä, jolle on myönnetty sakkoimmunitetti.⁹

⁷ EUVL 2017, C 108, s. 6, jäljempänä päätös kuorma-autokartellista.

⁸ 9–11 kohta.

⁹ Ks. kuorma-autokartellista tehdyn päätöksen 15 kohta. Komission julkaisemien tietojen mukaan (<https://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>, s. 3) näiden sakkojen kokonaismäärä vuonna 2019 oli korkein kaikista vuoden 1969 jälkeen määrättyistä sakoista.

20. RH on nostanut kanteen emoyhtiöitä Volvo Lastvagnar ja Volvo Group Trucks Central Europe sekä niiden espanjalaista tytäryhtiötä Volvo Group España (jäljempänä Volvo-yhtiöt) vastaan.

21. Vastaajat ovat kiistäneet yksinomaan ennakkoratkaisupyyntöön esittäneen tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan.¹⁰ Ne ovat vedonneet asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joista niiden mukaan ilmenee, että niissä esitetty toimivaltaperuste eli paikkakunta, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, on unionin oikeuden käsite ja että kyse on kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakunnasta, tässä tapauksessa paikkakunnasta, jossa kuorma-autokartellista sovittiin. Vastaajien mukaan tämä paikkakunta ei voi olla kantajan kotipaikka, ja se sijaitsee Espanjan ulkopuolella, muissa jäsenvaltioissa.

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan espanjalaisen tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta voisi olla perusteltavissa sen paikkakunnan suhteen, jossa vahinko on sattunut. Kansallinen tuomioistuin muistuttaa, että 21.5.2015 annetun tuomion CDC Hydrogen Peroxide¹¹ mukaan kyseinen paikkakunta on vahinkoa kärsineen yrityksen päätoimipaikka. Se myös huomautti, että 29.7.2019 annetussa tuomiossa Tibor-Trans,¹² joka koski Unkarissa saman kartellin toista jäsentä vastaan nostettua kannetta, jolla oli sama kohde kuin RH:n nostamalla kanteella, unionin tuomioistuin katsoi, että ”silloin kun markkinat, joihin kilpailua rajoittava käyttäytyminen vaikuttaa, sijaitsevat sen jäsenvaltion alueella, jossa vahinkoa väitetään tapahtuneen, on katsottava, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan soveltamista varten vahingon ilmenemispaikan on katsottava sijaitsevan tässä jäsenvaltiossa”.¹³

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kertoo olevansa epävarma siitä, viitataanko kyseisessä oikeuskäytännössä ainoastaan jäsenvaltion, jossa vahinko on tapahtunut, tuomioistuinten kansainväliseen toimivaltaan vai määrätäkö siinä samalla suoraan kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinten sisäisestä alueellisesta toimivallasta.

24. Kansallinen tuomioistuin täsmentää, että Tribunal Supremón (ylin tuomioistuin, Espanja) vakiintuneen oikeuskäytännön¹⁴ mukaan asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa vahvistettu sääntö ei koske sisäistä alueellista toimivaltaa. Silloin, kun tuomioistuimen alueellisesta toimivallasta kilpailuoikeuden alaan kuuluvien siviilioikeudellisten kanteiden osalta ei ole annettu erityisiä säännöksiä, sovellettavat toimivaltasäännöt ovat siviiliprosessista annetun lain 1/2000 52 §:n 1 momentin 12 kohdan vilpilliseen kilpailuun sovellettavat säännöt. Näin ollen toimivaltainen tuomioistuin on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa vahinko on sattunut, toisin sanoen paikkakunnan, jossa ajoneuvo hankittiin tai leasingisopimus tehtiin.

25. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa voitaisiin tulkita samalla tavoin kuin unionin tuomioistuin on tulkinnut oikeuskäytännössään, joka koskee tuomioistuinten toimivaltaa sopimusta koskevassa

¹⁰ Ennakkoratkaisupyyntöön esittänyt tuomioistuin korostaa sitä, että koska vastaajat eivät ole kyseenalaistaneet sen alueellista toimivaltaa, on katsottava, että ne ovat hiljaisesti valinneet sen oikeuspaikaksi siviiliprosessista 7.1.2000 annetun lain 1/2000 (Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil; BOE nro 7, 8.1.2000, s. 575) 56 §:n nojalla.

¹¹ C-352/13, jäljempänä tuomio CDC Hydrogen Peroxide, EU:C:2015:335, 52 ja 53 kohta.

¹² C-451/18, jäljempänä tuomio Tibor-Trans, EU:C:2019:635.

¹³ Tuomio Tibor-Trans (33 kohta).

¹⁴ Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee Tribunal Supremo, Sala de lo Civilin (ylimmän tuomioistuimen siviiliasiain jaosto, Espanja) 26.2.2019 antaman määräyksen nro 262/2018 ja viimeaikaiset, erityisesti 8. ja 15.10.2019 annetut samansisältöiset ratkaisut. Espanjan hallitus mainitsee samaisen ratkaisun nro 262/2018 mutta myös muita saman tuomioistuimen ratkaisuja, kuten 7.5.2019 annetun ratkaisun nro 16/2019, 9.7.2019 annetun ratkaisun nro 100/2019 ja 4.2.2020 annetun ratkaisun nro 266/2019.

asiassa. Kansallisen tuomioistuimen mukaan unionin tuomioistuin katsoi 3.5.2007 annetussa tuomiossa *Color Drack*¹⁵ ja 9.7.2009 annetussa tuomiossa *Rehder*,¹⁶ että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdassa osoitetaan suoraan toimivaltainen tuomioistuin ilman, että on tarpeen viitata jäsenvaltioiden sisäisiin sääntöihin. Mikäli näin on, sen mielestä oikeuspaikaksi on katsottava sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kartellin takia vahinkoa kärsineellä on kotipaikka.

26. Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko asetuksen [N:o 1215/2012] 7 artiklan 2 alakohtaa, jossa säädetään, että jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa ’sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua’, tulkittava siten, että siinä säädetään ainoastaan sen jäsenvaltion, jossa kyseinen paikkakunta sijaitsee, tuomioistuinten kansainvälisestä toimivaltaisuudesta ja että kyseisessä jäsenvaltiossa alueellisesti toimivaltaista kansallista tuomioistuinta määritettäessä on siten viitattava kansallisiin menettelysääntöihin, vai onko sitä tulkittava siten, että se on sekamuotoinen säännös, jossa säädetään suoraan sekä kansainvälisestä toimivaltaisuudesta että kansallisesta alueellisesta toimivaltaisuudesta ilman, että on tarpeen viitata kansalliseen lainsäädäntöön?”

27. Volvo-yhtiöt, Espanjan, Ranskan ja Alankomaiden hallitukset sekä komissio ovat esittäneet unionin tuomioistuimelle kirjallisia huomautuksia.

28. Suullinen käsittely, joka oli vahvistettu pidettäväksi 17.12.2020, peruttiin koronapandemian aiheuttaman terveyskriisin vuoksi ja suullisesti vastattavaksi esitetty kysymys muutettiin kirjallista vastausta edellyttäväksi kysymykseksi, jota vielä täydennettiin muilla kysymyksillä. Volvo-yhtiöt sekä Espanjan hallitus ja komissio vastasivat näihin kysymyksiin määräajassa.

IV Asian tarkastelu

A Tutkittavaksi ottaminen

29. Volvo-yhtiöt ovat vaatineet kanteen jättämistä tutkimatta sillä perusteella, että vastaus ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään kysymykseen on niiden mukaan selvä.

30. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä ensinnäkin yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun siis kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuin on lähtökohtaisesti velvollinen ratkaisemaan ne. Toiseksi on muistettava, että olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden

¹⁵ C-386/05, EU:C:2007:262.

¹⁶ C-204/08, EU:C:2009:439.

määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta, paitsi siinä tapauksessa, ettei niillä ole yhteyttä pääasiaan.¹⁷

31. Tässä tapauksessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee erityisesti syyt alueellista toimivaltaansa koskevaan epätietoisuuteensa, jonka perusteella ennakkoratkaisupyyntö on esitetty. Esitetyt syyt koskevat sitä, että unionin tuomioistuin ei ole sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa antanut nimenomaista ratkaisua asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan ulottuvuudesta, ja Tribunal Supremon oikeuskäytäntöä, jonka mukaan kyseinen säännös ei sulje pois alueellista toimivaltaa koskevien sääntöjen soveltamista.

32. Näin ollen katson, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä kysymys voidaan ottaa tutkittavaksi.

B Asiakysymys

33. Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään, onko asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa tulkittava siten, että siinä säädetään paitsi sen jäsenvaltion, jonka alueella kyseisen säännöksen mukainen liittymäperuste sijaitsee, tuomioistuinten kansainvälisestä toimivaltaisuudesta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa myös kyseisen jäsenvaltion tuomioistuinten alueellisesta toimivaltaisuudesta.

1. Alustavat toteamukset

34. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomautti kysymyksensä tueksi perustellusti, että pääasian kanssa tosiseikoiltaan samankaltaisessa tilanteessa, jossa siis oli kyse kuorma-autokartellista, unionin tuomioistuin otti tuomiossa Tibor-Trans kantaa kysymykseen sellaisen tuomioistuimen toimivallasta, jossa oli pantu vireille kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista koskeva kanne. Kansallinen tuomioistuin huomautti myös, että unionin tuomioistuimen kyseisessä tuomiossa antama ratkaisu ei nimenomaisesti koske asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan mukaisen toimivaltasäännön sekamuotoisuutta, toisin kuin sopimusta koskevassa asiassa annetuissa ratkaisuissa eli 3.5.2007 annetussa tuomiossa Color Drack¹⁸ ja 9.7.2009 annetussa tuomiossa Rehder.¹⁹

35. Totean yhtäältä, että tämä vielä ratkaisematon kysymys ei ole ainut laatuaan.²⁰ Näyttäisikin siltä, että kansalliset tuomioistuimet odottavat asetuksen N:o 1215/2012 säännösten täsmällisempää tulkintaa. Toisaalta olisi mielestäni harkittava sitä, että ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle vastattaessa otettaisiin huomioon tuomio Verein für Konsumenteninformation ja 24.11.2020 annettu tuomio Wikingerhof,²¹ jotka molemmat on annettu sen jälkeen, kun tämä asia saatettiin unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

¹⁷ Ks. erityisesti tuomio 14.2.2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, 47 ja 48 kohta) ja tuomio 9.7.2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, jäljempänä tuomio Verein für Konsumenteninformation, EU:C:2020:534, 19 kohta).

¹⁸ C-386/05, EU:C:2007:262.

¹⁹ C-204/08, EU:C:2009:439.

²⁰ Ks. erityisesti asia Allianz Elementar Versicherung (C-652/20), joka on parhaillaan vireillä unionin tuomioistuimessa.

²¹ C-59/19, jäljempänä tuomio Wikingerhof, EU:C:2020:950.

36. Kohdistankin aluksi tarkasteluni nyt esitettyyn kysymykseen, joka koskee asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan mukaisen toimivaltasäännön ulottuvuutta. Sen jälkeen esitän alueellisesti toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämistä koskevien edellytysten tarkentamiseen liittyviä näkökohtia. Lopuksi aion tarkastella Ranskan hallituksen ja komission ehdotusta, joka koskee jäsenvaltioiden mahdollisuutta päättää tuomioistuinten käytännön järjestelyistä siten, että tietynlaisten riita-asioiden käsittely keskitetään erityistuomioistuihin.

37. Kaikkien näiden seikkojen tarkastelun suhteen muistutan, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan siltä osin kuin asetuksella N:o 1215/2012 kumotaan ja korvataan asetus N:o 44/2001, jolla puolestaan korvattiin Brysselin yleissopimus, unionin tuomioistuimen tekemä tulkinta näiden viimeksi mainittujen oikeudellisten välineiden säännöksistä ja määräyksistä koskee myös asetusta N:o 1215/2012, mikäli näiden säännösten ja määräysten voidaan katsoa ”vastaavan toisiaan”.²² Näin on yhtäältä mainitun yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan ja asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan ja toisaalta asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan osalta.²³

2. Tuomioistuimen kansainvälisen ja alueellisen toimivallan määrittäminen

38. Katson, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epävarmuus asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan tarkoituksesta on hälvennettävissä helposti nyt, kun tuomio Wikingerhof on annettu. Unionin tuomioistuin on katsonut, että ”[kyseisen asetuksen] 7 artiklan 2 alakohdan nojalla toimivaltainen *tuomioistuin* – eli – niiden markkinoiden tuomioistuin, joihin väitetty kilpailunvastainen toiminta on vaikuttanut – on parhaassa asemassa ratkaistakseen” kysymyksen.²⁴

39. Katsonkin kaikkien unionin tuomioistuimeen kirjallisia huomautuksia nyt jättäneiden asianosaisten ja osapuolten sekä tähän kysymykseen aiempien asioiden yhteydessä sivumennen kantaa ottaneiden julkisasiamiesten²⁵ tavoin, että voidaan nimenomaisesti täsmentää, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan tarkoituksena on säännellä tuomioistuinten toimivaltaa paitsi jäsenvaltioiden välillä myös valtion sisäisesti, jolloin muut menettelykysymykset kuuluvat edelleen asiaa käsittelevän tuomioistuimen sijaintijäsenvaltion lainsäädännön piiriin.²⁶

40. Siksi saattaisi olla riittävää todeta yhtäältä, että – kuten 9.7.2009 annettussa tuomiossa Rehder,²⁷ jossa oli kyse sopimusta koskevasta asiasta ja asetuksen N:o 44/2001 säännöksistä – samankaltaiset näkökohdat kuin ne, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin päätyi 3.5.2007

²² Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

²³ Ks. tuomio Wikingerhof (20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). On myös syytä täsmentää, että asetuksen N:o 1215/2012 4 artikla vastaa asetuksen N:o 44/2001 2 artiklaa ja asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohta puolestaan vastaa asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 kohtaa.

²⁴ Ks. tuomio Wikingerhof (37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kursivointi tässä. Tämän osalta on tuotava esiin sanamuotojen eroavuus verrattaessa tätä tuomiota ja tuomiota Tibor-Trans, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa. Jälkimmäisen tuomio 34 kohdassa esiintyvät ilmaisut ”sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kyseiset markkinat sijaitsevat” ja ”sen paikan tuomioistuimissa, jossa [taloudellisen toimijan] käyttäytyminen on vääristänyt terveen kilpailun sääntöjä”, jotka perustuvat siinä mainittuun, 5.7.2018 annettuun tuomioon flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, jäljempänä tuomio flyLAL-Lithuanian Airlines, EU:C:2018:533, 40 kohta).

²⁵ Ks. erityisesti julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus asiassa Melzer (C-228/11, EU:C:2012:766, 34 kohta) sekä julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotukset asiassa Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, 74 kohta) ja asiassa Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, 18 kohta).

²⁶ Ks. myös vastaavasti Thode, R., ”Art. 7 [Besondere Gerichtsstände]”, *Beck’scher Online-Kommentar ZPO, Brüssel Ia-VO*, C.H. Beck, München, 2020, 6 kohta.

²⁷ C-204/08, EU:C:2009:439, 36 kohta.

antamassaan tuomiossa Color Drack²⁸ esittämänsä tulkintaan, pätevät asetuksessa N:o 1215/2012 vahvistettuihin, erityistä toimivaltaa koskeviin vastaaviin sääntöihin niiden syntyhistorian, päämäärän ja sen aseman perusteella, joka niillä on kyseisellä asetuksella perustetussa järjestelmässä. Toisaalta unionin tuomioistuin on juuri näistä syistä tulkinnut toimivaltasääntöjä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa samalla tavoin.

41. Katson kuitenkin, että asetuksen N:o 1215/2012 säännösten välisten yhteyksien kokonaisvaltaisen ymmärtämisen helpottamiseksi on tarpeen täsmentää kyseisen asetuksen 7 artiklan 2 alakohdan tulkinnan kannalta tarkoituksenmukaiset seikat ottaen huomioon sen sanamuodon lisäksi myös sillä perustettu järjestelmä ja sillä tavoitellut päämäärät.²⁹

42. Ensinnäkin asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan sanamuodon osalta on tehtävä johtopäätöksiä vertaamalla sitä kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdan sanamuotoon. Kyseisessä artiklassa tarkoitetaan sen jäsenvaltion tuomioistuimia, jonka alueella vastaajien kotipaikka on. Tällä yleisellä ilmaisulla säädetään jäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaisuudesta, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena.³⁰ Alueellisesti toimivaltaisen tuomioistuimen nimeäminen kuuluu siis kansallisten sääntöjen piiriin.

43. Sitä vastoin asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklassa – lukuun ottamatta sen 6 alakohtaa – unionin lainsäätäjä on käyttänyt ilmaisuja ”*sen paikkakunnan* tuomioistuimessa”³¹ ja ”tuomioistuimessa”, jos kyse on kantajalle annetusta valinnanmahdollisuudesta poikkeuksena yleistä toimivaltaa koskevaan sääntöön,³² jolloin otetaan huomioon konkreettinen paikkakunta kanteen kohteen mukaisesti. Näin ollen sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa kyseisen asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa vahvistettuna perusteena on sen paikkakunnan tuomioistuin, ”missä vahinko sattui tai saattaa sattua”. Kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdan nojalla kanne voidaan nostaa vastaajaa vastaan ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”.

44. Toiseksi on muistutettava,³³ että asetuksella N:o 1215/2012 perustettu poikkeusjärjestelmä, joka sallii kantajan vedota johonkin kyseisessä asetuksessa säädetyistä, erityistä toimivaltaa koskevista säännöistä, koskee vain tiettyjä asioita tai sen tarkoituksena on suojella heikompa osapuolta.

45. Kolmanneksi on korostettava, että tällaisten, erityistä toimivaltaa koskevien sääntöjen laatimista voidaan perustella – kuten asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa täsmennetään – unionin lainsäätäjän tavoitteella sallia

²⁸ C-386/05, EU:C:2007:262.

²⁹ Ks. tuomio Wikingerhof (25 kohdan ensimmäinen virke oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁰ Ks. myös yksinomaisen toimivallan osalta tuomio 28.4.2009, Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, 48 ja 50 kohta). Unionin tuomioistuin on siis katsonut, että asetuksen N:o 44/2001 22 artiklassa, joka vastaa asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklaa, jossa on pakottava ja tyhjentävä luettelo oikeuspaikoista, joilla on jäsenvaltioissa yksinomainen kansainvälinen toimivalta, vain osoitetaan se jäsenvaltio, jonka tuomioistuimet ovat asiallisesti toimivaltaisia, kuitenkin jakamatta toimivaltaa asianomaisen jäsenvaltion sisällä, ja että jokaisen jäsenvaltion kuuluu päättää omasta tuomioistuinorganisaatiostaan. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että asetuksen N:o 44/2001 22 artiklan 1 alakohdassa säädetty forum rei sitae -sääntö koskee jäsenvaltioiden tuomioistuinten kansainvälistä eikä niiden sisäistä toimivaltaa.

³¹ Kursivointi tässä.

³² Ks. tämän osalta Gaudemet-Tallon, H. ja Ancel, M.-E., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, 6. laitos, Librairie générale de droit et de jurisprudence, ”Droit des affaires”-sarja, Pariisi, 2018, 180 kohta, s. 246 ja 247. Ks. vertailun vuoksi asetuksen N:o 1215/2012 muita säännöksiä, jotka koskevat tietyn paikkakunnan tuomioistuinta, esimerkiksi vakuutusasioissa 11 artiklan 1 kohdan b alakohta ja 12 artikla, kuluttajasopimusta koskevissa asioissa 18 artiklan 1 kohta ja työ sopimusta koskevissa asioissa 21 artiklan 1 kohdan b alakohta.

³³ Ks. tuomio 14.2.2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, 81 kohta) ja tuomio Wikingerhof (26 ja 27 kohta).

jäsenvaltion tuomioistuimen valitseminen sen paikkakunnan mukaan, johon riita-asialla on erityisen läheinen liittymä, ja jotta voitaisiin edistää moitteetonta lainkäyttöä.³⁴ Nämä periaatteet ovat aina ohjanneet unionin tuomioistuinta sen tulkitsessa erityistä toimivaltaa koskevia sääntöjä, kun se pyrkii tunnistamaan asianmukaiset liittymät tuomioistuinten toimivaltaa koskevien sääntöjen yhtenäistämiseksi³⁵ ja osoittamaan tuomioistuimen, jolla on parhaat edellytykset ratkaista asia.

46. Tämä arvio saa tukea Brysselin yleissopimusta koskevasta P. Jenardin selvityksestä,³⁶ jossa esitetty analyysi vahvistetaan professori Schlosserin selvityksessä, joka koskee Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin kuningaskunnan liittymisestä Brysselin yleissopimukseen tehtyyn yleissopimukseen ja yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa yleissopimuksesta koskevaan pöytäkirjaan.³⁷

47. Näin ollen – ja kuten unionin tuomioistuimen niin sopimusta koskevissa asioissa³⁸ kuin elatusvelvoitteita koskevissa asioissa³⁹ aiemmin antamien tuomioiden perusteluista oli jo pääteltävissä – asetuksella N:o 1215/2012 tavoiteltuihin päämääriin nähden on selvää, että kyseisen asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa osoitetaan suoraan toimivaltainen tuomioistuin.⁴⁰

48. Koska tällainen vastaus edellyttää, että jäsenvaltion tuomioistuin, jossa kanne on nostettu asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan perusteella, ei sovello alueellista toimivaltaa koskevia sisäisiä sääntöjään, mielestäni vastausta olisi tarkoituksenmukaista täydentää väitetyt vahingon ilmenemispaiikka⁴¹ ja erityisten toimivaltasääntöjen perusteella toimivaltaisen tuomioistuimen konkreettista osoittamista koskevilla tarkennuksilla erityisesti siksi, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä on kehitetty siltä osin kuin on kyse toimivallasta kilpailuoikeuden rikkomista koskevissa asioissa.

3. Väitetyt vahingon ilmenemispaikan määrittäminen ja toimivaltaisen tuomioistuimen osoittaminen

49. Ennakkoratkaisupyyntöön esittänyt tuomioistuin viittaa perusteluissaan tuomioon CDC Hydrogen Peroxide⁴² ja tuomioon Tibor-Trans, joissa oli kyse komission määräämien seuraamusten kohteena olleiden yhteistoimintajärjestelyjen aiheuttamia vahinkoja koskevien korvauskanteiden ratkaisemiseen toimivaltaisen tuomioistuimen osoittamisesta,⁴³ tekemättä eroa

³⁴ Ks. muistutuksena unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevissa asioissa tuomio Verein für Konsumenteninformation (38 kohta) ja tuomio Wikinghof (28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁵ Ks. tuomio 3.5.2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, 30 kohta).

³⁶ Selvitys tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdystä yleissopimuksesta (EYVL 1979, C 59, s. 1), erityisesti s. 22.

³⁷ EYVL 1979, C 59, s. 71, erityisesti s. 98, 81 bb kohta.

³⁸ Ks. asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan b) alakohdan toisen luetelmakohdan osalta tuomio 15.6.2017, Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, 46 kohta).

³⁹ Ks. tuomio 18.12.2014, Sanders ja Huber (yhdistetyt asiat C-400/13 ja C-408/13, jäljempänä tuomio Sanders ja Huber, EU:C:2014:2461, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

⁴⁰ Ks. tämän osalta tuomiossa CDC Hydrogen Peroxide (55 kohta) esitetyt täsmennykset.

⁴¹ Unionin tuomioistuin on katsonut käsitettä ”paikkakunta, missä vahinko sattui” koskevassa oikeuskäytännössään, että sillä tarkoitetaan samalla sekä vahingon ilmenemispaiikkaa että siihen kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkaa, joten vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanne näistä jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa (ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), mikä edellyttää, että ne eivät ole yksi ja sama paikkakunta (ks. erityisesti tuomio 30.11.1976, Bier, 21/76, EU:C:1976:166, 24 ja 25 kohta).

⁴² Ks. kyseisen asian yksityiskohtainen tarkastelu tämän ratkaisuehdotuksen 100 ja 101 kohdassa.

⁴³ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 22 kohta.

kyseisten kahden tuomion välillä, vaikka unionin tuomioistuin oli todennut kaksi erilaista ilmenemispaikkaa ja vaikka pääasian tosiseikkojen perusteella tämä asia pitäisi rinnastaa jälkimmäiseen tuomioon.

50. Siksi katsonkin, että unionin tuomioistuimella on nyt tilaisuus selventää kansallisille tuomioistuimille tuomion Tibor-Trans ulottuvuutta tarkoituksenmukaiseksi katsomassaan määrin ottamalla huomioon tämän ennakkoratkaisupyynnön esittämisajankohdan jälkeen annetut tuomion Verein für Konsumenteninformation ja tuomion Wikingerhof. Unionin tuomioistuimen tulisi myös täsmentää, onko mahdollista hyväksyä useita toimivaltaperusteita sen olemassaolon oikeuttavaan tavoitteeseen pääsemiseksi toisin sanoen etusijan antamiseksi läheiselle yhteydelle asianomaiseen riita-asiaan.

a) Tuomio Tibor-Trans

51. Vaikka tuomio Tibor-Trans annettiinkin pääasian oikeusriidan asiayhteyden kanssa lähes samassa asiayhteydessä, siinä esitettyä tarkastelua on syytä täsmentää monilta osin.

52. Ensinnäkin samoin kuin pääasiassa myös tuomioon Tibor-Trans johtaneessa asiassa oli ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa nostettu kanne korvauksen saamiseksi vahingoista, joita oli aiheutunut kuorma-autojen hinnan keinotekoisien korottamisen vuoksi maksetuista lisäkustannuksista, jotka aiheutuivat kyseisistä kilpailunvastaisista menettelytavoista.

53. Tuomioon Tibor-Trans johtaneessa asiassa kantajana ollut yhtiö oli päättänyt haastaa kyseessä olleen kartellin osallistujista vain yhden, jolta se ei ole suoraan hankkinut tavaraa,⁴⁴ kun taas nyt käsiteltävässä asiassa RH on haastanut kyseessä olevasta kartellista vastuussa olevista yhtiöistä useita Espanjan ulkopuolelle sijoittautuneita yhtiöitä, joista kyseisiä, niiden valmistamia kuorma-autoja ei ollut suoraan hankittu. Lisäksi RH on haastanut näiden yhtiöiden espanjalaisen tytäryhtiön,⁴⁵ josta on riippuvainen se espanjalainen autojen jälleenmyyjä, jolta RH hankki kuorma-autoja, kuten asiakirja-aineistosta voidaan päätellä.⁴⁶

54. Toiseksi on huomattava, että tuomioon Tibor-Trans johtaneessa asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäröi, voidaanko soveltaa analogisesti tuomiota CDC Hydrogen Peroxide, jossa unionin tuomioistuin oli yksilöinyt toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi kantajana olevan yhtiön kotipaikan tuomioistuimen, kun otetaan huomioon se, että asianosaisten välillä ei ollut suoraa sopimussuhdetta, ja velvollisuus olla vahvistamatta forum actoris -periaatetta suosivaa toimivaltasääntöä.⁴⁷

⁴⁴ Ks. tuomio Tibor-Trans (36 kohta).

⁴⁵ Korostan, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilykset eivät kohdistu kantajan valintaan nostaa kanne espanjalaista tytäryhtiötä vastaan. Tämän osalta huomautan Espanjan hallituksen tavoin, että unionin tuomioistuin ratkaisee lähiaikoina (asia Sumal (C-882/19)), onko yksityisten välisissä kanteissa, joissa vaaditaan korvaamaan vahinkoa, joka on aiheutunut komission toteamasta kilpailunvastaisesta toiminnasta, tässä tapauksessa kuorma-autokartellia koskevasta päätöksestä, vahingonkärsijällä oikeus vaatia vahingonkorvausta komission päätöksessä nimenomaisesti tarkoitettun emoyhtiön sijasta samaan konserniin kuuluvilta tytäryhtiöiltä taloudellista kokonaisuutta koskevan kilpailuoikeudellisen periaatteen perusteella (ks. julkisasiamies Pitruzzellan ratkaisuehdotus asiassa Sumal (C-882/19, EU:C:2021293)).

⁴⁶ Unionin tuomioistuimen käytössä olevista asiakirjoista ei käy ilmi, että – kuten tuomioon Tibor-Trans johtaneessa asiassa (ks. 30 kohta) – espanjalaiset jälleenmyyjät siirsivät hintojen nousun lopullisille ostajille. Se, ettei kyseessä ole suorien ostajien vireille panema tai niitä vastaan käynnistetty menettely, viittaa yhdenmukaisiin menettelytapoihin.

⁴⁷ Ks. tuomio Tibor-Trans (19 kohta).

55. Unionin tuomioistuin totesi, että ”asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava siten, että kun on kyse vahingon, joka on aiheutunut sellaisesta SEUT 101 artiklan rikkomisesta, joka koostuu muun muassa kuorma-autojen hinnoittelusta ja bruttohintojen korotuksista salaisilla yhteistoimintajärjestelyillä, korvaamista koskevasta kanteesta, ’paikkakunta, missä vahinko sattui’ tarkoittaa pääasian kaltaisessa tilanteessa markkinapaikkaa, johon rikkominen vaikuttaa, eli paikkaa, jossa markkinahintoja on vääristetty ja jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä tämän vahingon, vaikka kanne kohdistuu sellaiseen kyseisen kartellin osallistajaan, jonka kanssa vahingonkärsijä ei ollut sopimussuhteessa”.⁴⁸

56. *Vahingon määrittämisestä* unionin tuomioistuin puolestaan katsoi, että ”pääasiassa väitetty vahinko on sitä vastoin olennaisesti seurausta lisäkustannuksista, joita on maksettu keinotekoisesti korotettujen hintojen vuoksi, ja se näyttää näin ollen olevan välitön seuraus SEUT 101 artiklassa tarkoitettusta rikkomisesta ja se on siis välitön vahinko, jonka perusteella jäsenvaltion, jonka alueella se ilmeni, tuomioistuinten toimivalta on lähtökohtaisesti mahdollista”.⁴⁹

57. *Välittömän vahingon ilmenemispaikan osalta* unionin tuomioistuin päätyi siihen, että ”silloin kun markkinat, joihin kilpailua rajoittava käyttäytyminen vaikuttaa, sijaitsevat sen jäsenvaltion alueella, jossa vahinkoa väitetään tapahtuneen, on katsottava, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan soveltamista varten vahingon ilmenemispaikan on katsottava sijaitsevan tässä jäsenvaltiossa”.⁵⁰

58. Unionin tuomioistuin viittasi kyseisen ratkaisunsa tueksi tuomion flyLAL-Lithuanian Airlines 40 kohtaan. Katsonkin yhtäältä, että asiassa, jossa oli kyse hintakartellista, joka oli samankaltainen ja josta oli määrätty seuraamuksia samoin edellytyksin kuin siitä kartellista, jonka perusteella vahingonkorvauskanne oli nostettu tuomioon Hydrogen Peroxide⁵¹ johtaneessa asiassa, unionin tuomioistuin laajensi sen ratkaisun ulottuvuutta, johon se oli päätynyt asiassa, jossa kansallinen kilpailuneuvosto oli todennut määräävän markkina-aseman väärinkäytön ja jossa väitettiin tehdyn kilpailua rajoittava sopimus.⁵² Toisaalta kyseinen ratkaisu perustui siihen, että kaksi osatekijää olivat samat: markkinapaikka, johon rikkominen vaikutti, ja paikka, jossa vahinkoa väitettiin tapahtuneen.⁵³

59. Yleisemmin voidaan todeta, että tuomiossa Tibor-Trans lukuisat muut viittaukset tuomioon flyLAL-Lithuanian Airlines heijastavat unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kehitystä välittömän vahingon paikkaan olevien liittymien yhtenäistämiseksi, oli sitten kyse lisäkustannuksista hankintojen yhteydessä⁵⁴ tai myyntitappioista⁵⁵ ja tekemättä eroa sen mukaan, onko kilpailua rajoittava käyttäytyminen todettu viranomaisen ennalta tekemässä päätöksessä.⁵⁶

⁴⁸ Tuomio Tibor-Trans (37 kohta).

⁴⁹ Tuomio Tibor-Trans (31 kohta).

⁵⁰ Tuomio Tibor-Trans (33 kohta).

⁵¹ Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (10 kohta).

⁵² Ks. tuomio flyLAL-Lithuanian Airlines (20 ja 34 kohta).

⁵³ Ks. yhtäpitämättömyyden vaikutuksen osalta tämän ratkaisuehdotuksen 95 kohta.

⁵⁴ Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (52 kohta) ja tuomio Tibor-Trans (26 kohta).

⁵⁵ Ks. tuomio flyLAL-Lithuanian Airlines (36 kohta).

⁵⁶ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 67 kohta ja alaviite 68 sen oikeuden osalta, joka jokaisella, joka katsoo kärsineensä vahinkoa kilpailuoikeuden sääntöjen rikkomisen vuoksi, on vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista riippumatta siitä, onko kilpailuviranomainen ennalta todennut rikkomisen. Ks. myös tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU (EUVL 2014, L 349, s. 1) johdanto-osan 3, 12 ja 13 perustelukappale.

60. Tämä oikeuskäytännön suuntaus, jossa suositetaan viittaamista markkinoihin, joihin kilpailunvastaiset menettelytavat, joiden perusteella vaaditaan korvausta tuomioistuimessa, ovat vaikuttaneet, on aivan hiljattain vahvistettu tuomiossa Wikingerhof, jossa unionin tuomioistuin katsoi, että kanteessa, jolla pyritään saamaan kielletyksi tietty kantajan ja vastaajan välisessä sopimussuhteessa käytetty menettely ja joka perustuu väitteeseen siitä, että vastaaja on syyllistynyt kilpailuoikeuden vastaiseen määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön, on kyse asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettusta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta.⁵⁷

61. Unionin tuomioistuin katsoi, että pääasiassa kyseessä olleen asian olosuhteissa ”asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan nojalla toimivaltainen tuomioistuin – eli – niiden markkinoiden tuomioistuin, joihin väitetty kilpailunvastainen toiminta on vaikuttanut – on parhaassa asemassa ratkaistakseen asiassa olennaisen kysymyksen tämän väitteen paikkansapitävyydestä, ja tämä koskee erityisesti *tältä osin merkityksellisten todisteiden keruuta ja arviointia*”.⁵⁸

62. Totean yhtäältä, että unionin tuomioistuin antoi tuomiossa Wikingerhof erityisen painoarvon kyseiselle täsmennykselle, joka koskee sen paikkakunnan määrittämistä, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, koska siltä tiedusteltiin asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan sovellettavuutta sillä perusteella, miten kantajan vaatimukset luokiteltiin,⁵⁹ eikä jonkin kyseiseen artiklaan perustuvan toimivaltaperusteen määrittämistä.⁶⁰

63. Toisaalta näyttäisi siltä, että viittauksista tuomioon Tibor-Trans ja tuomioon Verein für Konsumenteninformation tuomion Wikingerhof 37 kohdassa on syytä tehdä johtopäätöksiä unionin tuomioistuimen ratkaisun perustelemiseksi analogisesti tuomioistuimen toimivallan osalta.

b) Perusteet sille, että vahingon paikkana pidetään asianomaisten markkinoiden sijaintipaikkaa

64. Tuomion Tibor-Trans 34 kohdassa, johon tuomiossa Wikingerhof⁶¹ viitataan ja joka on luettava yhdessä ensin mainitun tuomion 33 ja 35 kohdan kanssa, unionin tuomioistuin katsoi, että sen *paikkakunnan* valinta, *jossa sijaitsevat markkinat*, joilla vahingonkärsijä väittää kärsineensä vahinkoa, perustuu siihen, että on *osoitettava tuomioistuin, joka on parhaassa asemassa* tutkimaan kannetta, jolla vaaditaan korvausta kilpailua rajoittavasta toiminnasta aiheutuneesta vahingosta, *varmistettava tällaisen säännön ennustettavuus* asianomaisen taloudellisen toimijan kannalta ja *täytettävä vaatimukset, jotka koskevat johdonmukaisuutta* tällaisiin korvausvaatimuksiin *sovellettavan lainsäädännön kanssa*.⁶²

⁵⁷ Ks. tuomio Wikingerhof (36 ja 38 kohta).

⁵⁸ Tuomio Wikingerhof (37 kohta). Kursivointi tässä.

⁵⁹ Ks. tuomio Wikingerhof (33–35 kohta).

⁶⁰ Ks. tältä osin julkisasiamies Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus asiassa Wikingerhof (C-59/19, EU:C:2020:688, alaviite 20).

⁶¹ Tuomion Tibor-Trans 34 kohdassa toistuu osittain tuomion flyLAL-Lithuanian Airlines 40 kohta.

⁶² Tuomion Tibor-Trans 35 kohdassa viitataan sopimukseen perustumatomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) (EUVL 2007, L 199, s. 40) johdanto-osan seitsemänteen perustelukappaleeseen ja 6 artiklan 3 kohdan a alakohtaan. Kyseisessä artiklassa, jota on sovellettu 11.1.2009 lähtien, säädetään, että kilpailulainsäädäntöön perustuviin vahingonkorvauskanteisiin sovelletaan sen maan lakia, jonka markkinoihin rajoittaminen vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa.

65. Tuomion Verein für Konsumenteninformation 38 kohdassa, johon tuomiossa Wikingerhof myös viitataan,⁶³ unionin tuomioistuin perusteli, miksi tulkinta, jonka pohjalta se katsoi, että *paikkakunta, missä vahinko ilmeni, oli paikkakunta, jossa kyseessä ollut ajoneuvo oli ostettu*,⁶⁴ ”vastaa myös asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa mainittuja läheisyyden ja moitteettoman lainkäytön tavoitteita, koska kansallinen tuomioistuin voi aiheutuneen vahingon suuruuden määrittämiseksi joutua arvioimaan markkinaolosuhteita siinä jäsenvaltiossa, jonka alueella kyseinen ajoneuvo on ostettu. Tämän viimeksi mainitun jäsenvaltion tuomioistuimet voivat saada helpommin käyttöönsä näiden arviointien tekemiseen tarvittavan näytön”.⁶⁵

66. Kaikissa näissä kolmessa tuomiossa unionin tuomioistuimen toteaman liittymän perusteluiden kehitys osoittaa mielestäni sen, että kilpailuoikeudellisten riita-asioiden erityinen luonne on otettu konkreettisesti huomioon. Kun kyse on taloudellisiin markkinoihin vaikuttavista laittomista menettelyistä, oikeudenkäynnin asianmukaista järjestämistä edistää se, että tällaisten markkinoiden olosuhteiden ja kyseisten menettelyjen seurausten arvioinnin kannalta välttämätön näyttö on helppo saada käyttöön.⁶⁶ Tämä on siis ratkaiseva seikka valittaessa tuomioistuin, jolla on parhaat edellytykset taata terveen kilpailun sääntöjen noudattaminen, mikä edellyttää seuraamusten määräämistä terveen kilpailun rajoittamisesta ja vahingonkärsijällä suojeluun olevan oikeuden tehokkuuden takaamista.

67. Tällaisten, todistelua koskevien käytännön näkökohtien pohjalta siteerattua unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä onkin tarkasteltava asiayhteydessä, jonka merkitystä on korostettu aivan hiljattain.⁶⁷ Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä itse asiassa edistetään edelleen kilpailuoikeuden ja erityisesti SEUT 101 artiklan soveltamisen yksityisoikeudellisen ulottuvuuden täytäntöönpanoa,⁶⁸ sillä siinä suositaan kansallisissa tuomioistuimissa nostettujen vahingonkorvauskanteiden kehittämistä ja vahvistamista.⁶⁹ Tämän osalta on alleviivattava sitä, että unionin tuomioistuin on velvoittanut kansalliset tuomioistuimet suojelemaan kilpailuoikeutta, mikä vahvistaa unionin kilpailusääntöjen operatiivista luonnetta.⁷⁰ Lisäksi unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että kansallisissa tuomioistuimissa nostetut unionin kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvat vahingonkorvauskanteet muodostavat olennaisen osan

⁶³ Tältä osin viitattiin tuomion Tibor-Trans 34 kohtaan.

⁶⁴ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (35 kohta).

⁶⁵ Kursivointi tässä.

⁶⁶ Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (53 kohta) ja tuomio flyLAL-Lithuanian Airlines (27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun alalla).

⁶⁷ Ks. direktiivin 2014/104 täytäntöönpanoa koskeva komission kertomus (SWD(2020) 338 final), joka on saatavilla internetosoitteessa: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/report_on_damages_directive_implementation_en.pdf ja sen tarkastelu julkaisussa Ronzano, A., ”Dommages: La Commission européenne publie un rapport transitoire sur l’évaluation de la directive “dommages” et de sa transposition par les États membres (directive 2014/104/EU)”, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariisi, 2021, nro 1, sekä komission lehdistötiedote: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_20_2413.

⁶⁸ Unionin tuomioistuin on katsonut, että SEUT 101 artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti tämän määräyksen 1 kohdassa esitetyn kiellon tehokas vaikutus vaarantuisi, jos kaikki henkilöt eivät voisi vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka heille on aiheutunut sopimuksesta tai käyttäytymisestä, joka voi rajoittaa tai vääristää kilpailua (tuomio 20.9.2001, Courage ja Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, 26 kohta), silloin kun aiheutuneen vahingon ja SEUT 101 artiklassa kielletyn kartellin tai menettelytavan välillä on syy-yhteys (tuomio 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions ym., C-724/17, EU:C:2019:204, 25 ja 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

⁶⁹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 67 mainittu komission kertomus, jossa komissio toteaa, että kansallisissa tuomioistuimissa kilpailusääntöjen rikkomisesta nostettujen yksityisten vahingonkorvauskanteiden määrä kasvoi direktiivin 2014/104 antamisen jälkeen vuoden 2014 alun noin 50 asiasta 239 asiaan vuoden 2019 aikana. Ks. myös Wurmnest, W., ”Forum Shopping bei Kartellschadensersatzklagen und die Kartellschadensersatzrichtlinie”, *Neue Zeitschrift für Kartellrecht*, nro 2, C.H. Beck, München, 2017, nro 2, III osan 2 kohdan c alakohta ja alaviite 64.

⁷⁰ Ks. tuomio 30.1.1974, BRT ja Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs (127/73, EU:C:1974:6, 15 ja 16 kohta) ja tuomio 20.9.2001, Courage ja Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, 25 kohta).

kyseisten sääntöjen täytäntöönpanojärjestelmää, jolla pyritään rankaisemaan yritysten kilpailua rajoittavasta käyttäytymisestä ja ehkäisemään ennalta, että yritykset ryhtyvät käyttäytymään tällä tavalla.⁷¹

68. Jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten ja kansallisten tuomioistuinten toisiaan täydentävä toiminta on vahvistettu perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1/2003.⁷² Lisäksi direktiivissä 2014/104 määriteltiin jäsenvaltioiden ja unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettavien vahingonkorvauskanteiden sääntelemiseksi uusia prosessuaalisia ja aineellisia sääntöjä, jotka oli määrä panna täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa viimeistään 27.12.2016.⁷³

69. Vaikka kyseisten oikeussääntöjen tarkoituksena onkin taata vahinkoa kärsineille yrityksille täysi korvaus, sillä niissä säädetään erityisesti todistelua koskevista säännöistä vahingonkorvausvastuun toteutumisen edellytyksistä riita-asioissa kilpailuoikeuden alalla aiheutuvien merkittävien ongelmien poistamiseksi, niissä ei kuitenkaan esitetä nimenomaisesti toimivaltaa koskevia säännöksiä.

70. Näin ollen on niin, että vaikka unionin tuomioistuimen tuomiossa Tibor-Trans esittämä ratkaisu, jonka mukaan paikkakunta, missä vahinko sattui, tarkoittaa markkinapaikkaa, johon rikkomisen vaikuttaa, eli paikkaa, jossa markkinahintoja on vääristetty ja jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä tämän vahingon,⁷⁴ lähtökohtaisesti soveltuu edellä mainitsemissani asiayhteydessä kansainvälisesti toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämistä varten,⁷⁵ paikkaa ei mielestäni saada tällä tavoin määritettyä riittävän täsmällisesti asianomaisessa jäsenvaltiossa alueellisesti toimivaltaisen tuomioistuimen osoittamiseksi.⁷⁶ Katsonkin, että ottaen huomioon unionin tuomioistuimen eräät muut tuomiot tästä aiheutuu oikeudellista epävarmuutta päätettäessä kantajalla olevasta, asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa säädetystä toimivaltaa koskevasta valinnanmahdollisuudesta.⁷⁷

71. Siksi pidän aiheellisena, että antaessaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymykseen vastauksen, jonka tulisi pääasian olosuhteiden vuoksi olla yhdenmukainen tuomion Tibor-Trans kanssa, unionin tuomioistuin täydentäisi vastaustaan tältä kohdin, jotta kansalliset tuomioistuimet voisivat saada käyttöönsä vastauksen, joka ei rajoittuisi ennakkoratkaisupyyntöön perusteena olevan asian täsmällisiin tosiseikkoihin. On myös otettava huomioon niiden menettelyjen määrä, jotka kyseessä olevan kartellin laajuuden vuoksi voidaan panna vireille.

⁷¹ Ks. tuomio 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions ym. (C-724/17, EU:C:2019:204, 45 kohta) ja vastaavasti tuomio 21.1.2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, 56 kohta).

⁷² EUVL 2003, L 1, s. 1. Ks. kyseisen asetuksen johdanto-osan 7 perustelukappale ja 6 artikla. Ks. myös julkisasiamies Pitruzzellan ratkaisuehdotus asiassa Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2020:639, 50 kohta) SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan soveltamista koskevien sääntöjen ja menettelyjen nykyaikaistamisesta, joka toteutettiin asetuksella N:o 1/2003.

⁷³ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 67 mainittu komission kertomus. Komissio toteaa, että direktiivin 2014/104 täytäntöönpano viivästyi 21 jäsenvaltiossa ja että niiden tapausten määrä, joissa kansalliset tuomioistuimet ovat soveltaneet täytäntöön pantua direktiiviä, ei vielä ole riittävän merkittävä. Komissio painottaa sitä, että kilpailuvastaisen menettelytavan alkamisajankohdasta kuluu keskimäärin 13 vuotta ennen kuin vahingonkorvausvelvollisuudesta saadaan tuomioistuinratkaisu. Ks. myös tämän ratkaisuehdotuksen 108 kohta.

⁷⁴ Ks. kyseisen tuomion 33 ja 37 kohta.

⁷⁵ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 39 kohta.

⁷⁶ Unionin tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamassaan vastauksessa komissio oli samaa mieltä tästä toteamuksesta. Ks. yleisemmin vaikeudesta määrittää kyseessä olevan vahingon tapahtumapaikka: Ancel, M.-E., "Un an de droit international privé du commerce électronique", *Communication Commerce électronique*, nro 1, LexisNexis, Pariisi, 2021, n:o 1, 4 kohta.

⁷⁷ Ks. tämän osalta Heuzé, V., Mayer, P. ja Remy, B., *Droit international privé*, 12. laitos, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Pariisi, 2019, 296 kohta, s. 203 ja 204. Ks. unionin tuomioistuimen kasuistisesta oikeuskäytännöstä myös em. Thode, R., 93 ja 95a kohta.

c) Väitetyn vahingon täsmällisen paikan määrittäminen kyseisillä markkinoilla toimivaltaisen tuomioistuimen osoittamiseksi

72. Tuomion *Tibor-Trans* perustana olevassa tuomiossa *flyLAL-Lithuanian Airlines* unionin tuomioistuin katsoi, että ”kilpailua rajoittavasta käyttäytymisestä johtuvan vahingon korvaamista koskevan kanteen yhteydessä käsitteellä ’paikkakunta, missä vahinko sattui’ tarkoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa muun muassa paikkaa, jossa myyntitappioista koostuva tulonmenetys ilmeni, eli niiden markkinoiden paikkaa, joihin kyseinen käyttäytyminen, jonka yhteydessä vahingonkärsijä väittää kärsineensä nämä tappiot, vaikuttaa”.⁷⁸

73. Väitetyn vahingon täsmällinen paikka oli helppoa johtaa tästä tulkinnasta. Kyseisen riita-asian taustalla nimittäin oli taloudellisen toimijan kilpailua rajoittava käyttäytyminen markkinoilla, joilla kyseisestä käyttäytymisestä vahinkoa kärsinyt osapuoli, joka on lentoyhtiö, pääosin kehitti myyntitoimintaansa eli lentoja, joiden lähtöasemana tai määränpäänä oli Liettuan Vilna, kyseisen yhtiön sijoittautumisjäsenvaltion pääkaupunki. Unionin tuomioistuin katsoi, että niitä oli pidettävä ”markkinoina, joihin tappiot olennaisesti vaikuttavat”.⁷⁹

74. Tuomion *flyLAL-Lithuanian Airlines* 40 kohdassa unionin tuomioistuin lisäksi katsoi, että ratkaisu perustui siihen, että kaksi osatekijää olivat samat: kilpailua vääristäneiden menettelytapojen vaikutuksen kohteena olleiden markkinoiden paikka ja se paikka, jossa vahinkoa väitetään aiheutuneen tällaisista menettelytavoista. Näin taataan toimivallan rajaaminen vahinkoon, joka on kärsitty yhden ainoan jäsenvaltion alueella, ja liittymä yleiseen etuun kohdistuvan haitan ja yrityksen etujen tai yleisemmin yksityisten etujen välillä.

75. Koska kyseiset markkinat olivat ne, joilla vahingonkärsijä pääosin kehitti lentomatkojen myyntiin liittyvää liiketoimintaansa, ja koska sille oli aiheutunut tulonmenetys,⁸⁰ osatekijöiden yhtäpitävyyttä koskeva edellytys välttämättä täyttyi.⁸¹ Siitä väistämättä seurasi käytännössä, että alueellisesti toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi osoitettiin väitetyn vahingon luonteen vuoksi sen paikkakunnan tuomioistuin, jonne kilpailunvastaisista menettelytavoista vahinkoa kärsinyt yritys oli sijoittautunut.⁸²

76. Tuomiossa *Tibor-Trans* omaksuttiin samankaltainen päättely kuin tuomiossa *flyLAL-Lithuanian Airlines*. Unionin tuomioistuin saattoi todeta liittymän niiden markkinoiden, joihin rikkominen oli vaikuttanut, ja niiden markkinoiden välillä, joilla vahingonkärsijä väitti, että sille oli aiheutunut lisäkustannuksia, sillä – kuten nyt käsiteltävässä pääasiassa – markkinat, joihin

⁷⁸ Tuomio *flyLAL-Lithuanian Airlines* (43 kohta).

⁷⁹ Ks. tuomio *flyLAL-Lithuanian Airlines* (38 ja 39 kohta).

⁸⁰ Ks. tuomio *flyLAL-Lithuanian Airlines* (39 kohta).

⁸¹ Ks. analyysi siitä, että vahinkoa kärsitään markkinoilla, joille vahinkoa on aiheutettu, Farnoux, E., *Les considérations substantielles dans le règlement de la compétence internationale des juridictions: réflexions autour de la matière délictuelle*, nide I, 20.10.2017 tarkastettu väitöskirja, 303 kohta. Tämän osalta hän täsmentää mielestään perustellusti, että väittäjä voitaisiin jopa esittää käänteisesti: koska markkinat muodostuvat taloudellisten toimijoiden välisistä suhteista, markkinoille aiheutuu vahinkoa, koska näille suhteille aiheutuu vahinkoa (joidenkin toimijoiden kärsiessä vahinkoa). Markkinoihin kohdistuvaa vaikutusta voidaan viime kädessä tarkastella (määrittämättömille) vahingonkärsijöille aiheutettuna vahinkona ottaen huomioon, että korvausta vaativa (määritetty) vahingonkärsijä välttämättä kuuluu (määrittämättömiin) vahingonkärsijöihin.

⁸² Ks. myös vastaavasti tuomion *Wikinghof* ulottuvuudesta, josta erityisesti A. Ronzano on päättänyt, että ”Booking.com -sivustoa käyttävä hotelli voi lähtökohtaisesti nostaa sitä vastaan kanteen sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, johon kyseinen hotelli on sijoittautunut, saadakseen lopetetuksi mahdollisen määräävän markkina-aseman väärinkäytön, siinäkin tapauksessa, että väitetty käyttäytyminen toteutuisi sopimussuhteessa” (”Compétence: la Cour de justice de l’Union européenne dit pour droit qu’une action en responsabilité fondée sur l’obligation légale de s’abstenir de tout abus de position dominante relève de la matière délictuelle au sens du règlement Bruxelles I bis (*Wikinghof/Booking*)”, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariisi, 2021, nro 1).

kuorma-autojen hintakartelli vaikutti, ovat sen jäsenvaltion markkinat, joilla kartellista vahinkoa kärsinyt yritys osti ajoneuvoja jälleenmyyjän kautta, joka on sijoittautunut samaan jäsenvaltioon, jossa yritys harjoittaa kuljetustoimintaansa.⁸³

77. Tuomiossa Tibor-Trans unionin tuomioistuin piti väitetyn vahingon ilmenemisaikana ”paikkaa, jossa markkinahintoja on vääristetty ja jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä tämän vahingon”,⁸⁴ eikä paikkaa, jossa lisäkustannukset oli maksettu⁸⁵ ja johon olisi voitu päätyä suoraan tuomion flyLAL-Lithuanian Airlines 43 kohdan⁸⁶ perusteella, kuitenkin täsmentämättä, että kyseessä on väitetyn vahingon ilmenemisaika.⁸⁷

78. On todettava yhtäältä, että näin osoitettu jäsenvaltiossa alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin ei ole selvästi tunnistettavissa, toisin kuin unionin tuomioistuin katsoi tuomiossa CDC Hydrogen Peroxide samankaltaisessa rikkomistapauksessa, josta komissio oli määrännyt seuraamuksia, kun liittymäperusteeksi katsottiin vahingonkärsijän kotipaikka.

79. Toisaalta, jotta tarkastelu ei rajoittuisi niihin tosiseikkoihin, joiden tiimoilta unionin tuomioistuimelle on esitetty kysymys, on otettava huomioon, kuinka monenlaisissa olosuhteissa vahinkoa voi aiheutua hintakartellin vuoksi, mikä eroaa merkittävästi tilanteista, jossa haitta aiheutetaan taloudellisen toiminnan harjoittamiselle. Erityisesti ajoneuvojen myynnin ja kuljetusten alalla markkinapaikka, joihin ylihintaa synnyttävä, kilpailua rajoittava käyttäytyminen vaikuttaa, ei välttämättä ole yhtäpitävä asianomaisten hyödykkeiden hankintapaikan tai sen paikan kanssa, jossa lopullinen ostaja harjoittaa toimintaansa, toisin kuin suoran ostajan tilanteessa.

80. Näistä syistä ja ottaen huomioon sen periaatteen, että käsitettä ”paikkakunta, missä vahinko sattui” on tulkittava suppeasti,⁸⁸ olisi vahvistettava edellytykset, jotka koskevat sen tuomioistuimen määrittämistä, jossa kanne voidaan nostaa.

81. Ehdotankin Volvo-yhtiöiden, Espanjan hallituksen ja komission tavoin, että unionin tuomioistuin vertaisi tätä asiaa tuomioon Verein für Konsumenteninformation sillä perusteella, että kyseinen tuomio annettiin asiassa, jolla on paljon yhtäläisyyksiä pääasian kanssa, samoin kuin asialla, jossa annettiin tuomio Tibor-Trans, jonka jatkeen se muodostaa.⁸⁹ Kyseisen kanteen tarkoituksena nimittäin oli sellaisen vahingon korvaaminen, joka oli aiheutunut ajoneuvojen ostamisesta kolmannelta osapuolelta niiden todellisen arvon ylittävään hintaan⁹⁰ niiden valmistajien lainvastaisen menettelyn vuoksi.⁹¹

⁸³ Ks. tuomio Tibor-Trans (12, 30 ja 33 kohta).

⁸⁴ Tuomio Tibor-Trans (37 kohta).

⁸⁵ Ks. tämän osalta sama toteamus ratkaisuehdotuksessa, jonka julkisasiamies Campos Sánchez-Bordona esitti asiassa Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, 52 kohta). Vrt. tuomio Tibor-Trans (31 ja 33 kohta), josta seuraa, että vahingon ilmenemisaikaa sijaitsee siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseisen rikkomisen vaikutuksen kohteeksi joutuneet markkinat sijaitsevat ja jonka alueella lisäkustannuksista aiheutunut vahinko on tapahtunut.

⁸⁶ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 72 kohta.

⁸⁷ Vrt. myös tuomion CDC Hydrogen Peroxide 55 kohta ja tuomion Verein für Konsumenteninformation 40 kohta.

⁸⁸ Ks. tuomio flyLAL-Lithuanian Airlines (26 kohta) ja Verein für Konsumenteninformation (26 kohta).

⁸⁹ Ks. tuomion Verein für Konsumenteninformation 38 ja 39 kohta, joissa esitetyt viittaukset tuomion Tibor-Trans 34 ja 35 kohtaan osaltaan täsmentävät tämän merkitystä.

⁹⁰ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (30 kohta).

⁹¹ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (29, 34 ja 37 kohta).

82. Unionin tuomioistuin katsoi, että lopulliselle ostajalle aiheutunut vahinko ei ole välillinen eikä puhdas varallisuusvahinko ja että se ilmenee, kun tällainen ajoneuvo ostetaan kolmannelta osapuolelta.⁹² Tämä edellytys on ainoa merkityksellinen liittymäperuste, sillä aineelliseen hyödykkeeseen olevan liittymän vuoksi ei ole tarpeen osoittaa muita erityisolosuhteita, kuten asioissa, joissa rahoituslaskelmat olivat johtaneet asianomaisten henkilöiden varojen vähenemiseen.⁹³

83. Ensinnäkin on nykyään selvää, että kyseen ollessa hyödykkeen arvon menetykseen perustuvasta aineellisesta vahingosta,⁹⁴ joka ei siis ole puhdas varallisuusvahinko, vahingon ilmenemispaikka on kyseisen hyödykkeen ostopaikka.⁹⁵

84. Lisäksi aineellinen vahinko johtui siitä, että *kyseessä olevan hyödykkeen hankinnasta maksetun hinnan* vastikkeena on sen valmistajan ilmitulleen lainvastaisen menettelyn vuoksi arvoltaan pienempi hyödyke.⁹⁶

85. Toiseksi pääasian olosuhteiden perusteella on aiheellista pohtia hankinnan käsitteen merkitystä, sillä RH oli tehnyt ostoleasingsopimuksia, joiden nojalla siitä oli tullut kyseisten kuorma-autojen omistaja.

86. Koska vahingonkorvausvaatimus perustuu kilpailuoikeuteen, hankinnan käsite on mielestäni ymmärrettävä taloudellisessa merkityksessä,⁹⁷ sillä se merkitsee ostoleasingsopimuksen kohteena olevan hyödykkeen kirjaamista taseen vastaaviin.

87. Olen näin ollen samaa mieltä julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan kanssa, jonka mukaan ”asianmukaisena lähtökohtana on pidettävä kauppakirjaa, jonka nojalla tavara siirtyi vahingonkärsijän omaisuudeksi ja aiheutti menetyksen. Vahingon ilmenemispaikka on se paikkakunta, missä kyseinen sopimus tehtiin”.⁹⁸

⁹² Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (35 ja 37–39 kohta).

⁹³ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (33 kohta).

⁹⁴ Tämä ilmaus laajassa merkityksessään kattaa tilanteet, joissa hintoja on korotettu keinotekoisesti.

⁹⁵ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (35 kohta). Siksi on syytä jättää huomiotta tuomioon Verein für Konsumenteninformation johtaneessa asiassa esitetystä ennakkoratkaisupyyntöä mainitut edellytykset (10 ja 12 kohta), joita ovat kauppasopimuksen tekopaikka tai paikka, jossa ajoneuvo oli toimitettu. Näiden edellytysten tarkastelusta ks. julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus asiassa Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, alaviite 31, joka koskee sopimuksentekopaikkaa, sekä kohta 78 ja 79 toimituspaikan osalta). Viimeksi mainitun seikan osalta ks. myös tuomio 27.10.1998, Réunion européenne ym. (C-51/97, EU:C:1998:509, 33 ja 34 kohta). Siinä yhteisöjen tuomioistuin sivuutti sen paikan, jossa lopullinen toimitus tapahtuu. Sopimuksen täytäntöönpanopaikan osalta ks. julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus asiassa CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, 50 kohta).

⁹⁶ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (34 kohta).

⁹⁷ Ks. tämän osalta pääasiallisen toimituksen täyttämipaikan määrittämisestä taloudellisin arviointiperustein, kun kyse on erityisestä toimivallasta sopimusta koskevista asioista, tuomio 3.5.2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, 40 ja 45 kohta). Ks. myös julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus asiassa Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, 36 kohta), jonka mukaan ”esineen hankinta lisää omaisuutta, joka kasvaa vähintään arvolla, joka esineellä on sen poistuessa omaisuudesta (ja joka siinä tapauksessa, että esine myydään, vastaa siitä maksettua myyntihintaa)”.

⁹⁸ Julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus asiassa Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, 74 kohta). Ks. kaupan tekemisestä SEUT 101 artiklan 1 kohdan a alakohhta.

88. Kaupantekopaikkana voitaisiin siis laajasti tarkasteltuna pitää paikkaa, jossa sopimus asianomaisesta hyödykkeestä ja hinnasta tehtiin,⁹⁹ eikä maksupaikkaa¹⁰⁰ tai paikkaa, jossa hyödyke annettiin käyttöön, sillä viimeksi mainitut voivat toteutua muissa paikoissa sopimusta seuraavassa vaiheessa.¹⁰¹

89. Ennustettavuuden¹⁰² vaatimus vastaajan suhteen näyttäisi täyttyvän, sillä sen näkökulmasta on valittu paikka, jossa hyödykettä pidetään kaupan tässä tapauksessa ajoneuvojen jälleenmyyjän tai niiden myynnistä vastaavan muun välikäden toimesta, riippumatta mahdollisesta omistusoikeuden siirrosta oikeudellisessa merkityksessä.

90. Sama koskee moitteettoman oikeudenkäytön vaatimusta suuren merkityksen vuoksi, joka voi olla sillä, että tuomioistuin on samalla perusteella toimivaltainen tutkimaan myös kaupanteosta vastanneen välikäden mahdolliset kanteet tai kysymyksen siitä, että tämä mahdollisesti vyöryttää ylihinnan ostajalle, mikä on toistuvasti esitetty puolustautumisperuste.¹⁰³

91. Näyttäisi myös siltä, että asetuksen N:o 1215/2012 tavoitteet, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on niitä aivan hiljattain antamissaan tuomioissa tarkentanut kyseessä olleiden oikeusriitojen todistelua koskevien, parhain mahdollisin edellytyksin täytettävien vaatimusten osalta,¹⁰⁴ saavutetaan, kun vahingon ilmenemispaikaksi määritetään kaupantekopaikka ilman muita erityisiä olosuhteita silloin, kun omistusoikeuden siirtoa ei tapahdu.

92. Itse asiassa toisin kuin oikeusriidoissa, joissa vedotaan puhtaaseen varallisuusvahinkoon, jolloin kyseessä ei ole aineellinen hyödyke ja on perusteltua ottaa huomioon useita konkreettisia seikkoja, liittymä kaupantekopaikkaan lähtökohtaisesti riittää sen tuomioistuimen osoittamiseen, jolla on objektiivisesti arvioituna parhaat mahdollisuudet tarkastella vastaajan vastuun edellytyksiä.¹⁰⁵

93. Näin ollen se, että toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi nimetään tuomioistuin sillä paikkakunnalla, jossa kuorma-autot, joiden hintaa oli keinotekoisesti korotettu, oli hankittu, vastaa todisteluun liittyviä oikeusriidan vaatimuksia, sillä vahingonkärsijä väittää kärsineensä kuorma-autojen lisäkustannuksiin liittyvää vahinkoa kyseisillä markkinoilla sijaitsevalla paikkakunnalla, jolla se harjoittaa toimintaansa, samoin perustein kuin tuomiossa Verein für Konsumenteninformation vahvistetut perusteet.¹⁰⁶ Käsillä olevassa tapauksessa RH:n tilanne on juuri tällainen.

⁹⁹ Tuomion 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449) perusteella voitaisiin myös käyttää ilmaisuja ”paikka, jossa sopimusvelvoite syntyi” (tuomion 30 kohta) tai ”paikka, jossa myyntihinta määritettiin” (tuomion 31 kohta).

¹⁰⁰ Ks. vastaavasti tuomio 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, 32 ja 39 kohta). Ks. myös tuomio 9.7.2009, Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, 39 kohta).

¹⁰¹ Vastaavasti tuomio 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, 38 kohta).

¹⁰² Ks. Racine, J.-B., ”Le forum actoris en droit international privé”, *Droit international privé, années 2016-2018*, Éditions Pedone, ”Travaux du Comité français de droit international privé”-sarja, Pariisi, 2019, tämän vaatimuksen, jonka osalta on otettava huomioon asiayhteys, noudattamisesta (79 kohta, s. 68) ja lainvastaista menettelyä koskevan toteutuksen huomioon ottamisesta (57 kohta, s. 57).

¹⁰³ Ks. Amaro, R. ja Laborde, J.-F., *La réparation des préjudices causés par les pratiques anticoncurrentielles, recueil de décisions commentées*, 2. laitos, Institut de droit de la concurrence, Pariisi, 2020, 245 kohta, s. 147. Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 67 tämän kysymyksen tärkeydestä, joka käy ilmi komission tekemästä työstä.

¹⁰⁴ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 66 kohta. Ks. myös tuomio 16.6.2016, Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁰⁵ Ks. tuomio Verein für Konsumenteninformation (33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁰⁶ Ks. kyseisen tuomion 38 kohta.

94. Toimivaltaisen tuomioistuimen osoittamista markkinoilla, joihin kilpailunvastaiset menettelytavat ovat vaikuttaneet, koskevan tarkasteluni ensimmäisen osan päätteeksi ehdotankin, että unionin tuomioistuin katsoisi, että hintakartellista vahinkoa kärsineen henkilön maksamia lisäkustannuksia koskevan vahingonkorvauskanteen tutkimiseen toimivaltainen tuomioistuin on *lähtökohtaisesti* kyseisten hyödykkeiden hankintapaikan tuomioistuin.

95. Kuten edellä jo kuvasin,¹⁰⁷ mielestäni on kuitenkin syytä olla ottamatta kantaa tilanteeseen, jossa väitetyt vahingon ilmenemispaiikka ei ole sama kuin hintoja vääristäneiden menettelyjen uhrin toimintapaikka,¹⁰⁸ esimerkiksi silloin, kun ajoneuvoja hankitaan useissa jäsenvaltioissa tai useissa hankintapaikoissa samassa jäsenvaltiossa, taikka silloin, kun hankinta tehdään myyjältä, joka on sijoittautunut niiden markkinoiden ulkopuolelle, joihin kyseiset menettelyt ovat vaikuttaneet.¹⁰⁹

96. Vaikka asianomaisella markkinalla (tai asianomaisilla markkinoilla) sijaitsevalla kullakin kaupantekopaikalla markkinoiden arvioimisen edellytykset ovat samanlaiset, tilanne on toinen arvioitaessa kantajalle, joka on välitön vahingonkärsijä, aiheutunutta vahinkoa.¹¹⁰ Arviointi voisi oletettavasti olla vaikeampaa, jos toimivaltainen tuomioistuin ei ole se, jonka tuomiopiirissä vahingonkärsijä harjoittaa taloudellista toimintaa. Kuten unionin tuomioistuin jo onkin korostanut, sitovasti todetun lainvastaisen kartellin tapauksessa tällainen arviointi on keskeinen osa tuomioistuimelle viran puolesta kuuluvia tehtäviä, kun se on saanut käsiteltäväkseen tällaisesta kartellista aiheutuvan vahingon korvaamista koskevan kanteen.¹¹¹

97. Näin ollen minusta on syytä selvittää perusteellisesti, voisiko vielä olla aiheellista vedota vahinkoa kärsineen yrityksen kotipaikkaan olevaan liittymään, jonka unioni tuomioistuin on hyväksynyt erityisolosuhteissa.¹¹²

d) Vahingon paikaksi määritetään vahingonkärsijän kotipaikka

98. Asetuksessa N:o 1215/2012 vahvistettu läheisyysperiaate huomioon ottaen¹¹³ minusta on tietyissä olosuhteissa perusteltua, että liittymä kilpailunvastaisten menettelytapojen vuoksi vahinkoa kärsineen osapuolen kotipaikkaan saattaisi sekin olla merkityksellinen tehokkaan käsittelyn takaamiseksi tällaisille luonteeltaan¹¹⁴ ja silloin, kun vahinko on hajautunut maantieteellisesti laajalle alueelle, kohteeltaan monitahoisille vahingonkorvauskanteille.¹¹⁵

¹⁰⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 79 kohta.

¹⁰⁸ Kuten Espanjan hallitus huomautti unionin tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamassaan vastauksessa.

¹⁰⁹ Ks. yleisemmin vahingonkorvauskanteiden erityispiirteistä, kun unionin kilpailusääntöjen rikkominen koskee useita jäsenvaltioita, em. Gaudemet-Tallon, H. ja Ancel, M.-E., 235 kohta, s. 357. Tilanteesta, jossa hankintapaikkakuntia on useita, mikä saattaa liittyä yritysfuusioon, ks. myös tuomion Tibor-Trans 14 kohdassa esitetyt tosiseikat.

¹¹⁰ Kyseen ollessa välilliselle vahingonkärsijälle aiheutetusta vahingosta, joka ilmenee eri paikassa kuin välittömälle vahingonkärsijälle alun perin aiheutettu vahinko ja joka ei voi olla perustana tuomioistuimen toimivallalle, ks. mm. tuomio Tibor-Trans (29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Verein für Konsumenteninformation (27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹¹¹ Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (53 ja 54 kohta).

¹¹² Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 100 ja 101 kohta.

¹¹³ Ennustettavuutta koskevan vaatimuksen noudattaminen ei mielestäni ole ongelmallista, sillä vastaajien eli kartelliin osallistuneiden näkökulmasta markkinat, joihin kartelli on vaikuttanut, ja samoin suorien ja välillisten ostajien toimintapaikka ovat tiedossa kyseessä olevat tuotteet huomioon ottaen. Yhdyn myös em. teoksessa Racine, J.-B. (79 kohta, s. 68) esitettyyn näkökulmaan, jonka mukaan tämä vaatimus ei saa johtaa lainvastaisen toiminnan harjoittajan suosimiseen. Lisäksi tuomiossa Verein für Konsumenteninformation unionin tuomioistuin asetti etusijalle läheisyystavoitteen (ks. vertailun vuoksi, julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan kyseisessä asiassa (C-343/19, EU:C:2020:253) antaman ratkaisuehdotuksen 78 ja 79 kohta).

¹¹⁴ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 108 kohta ja alaviite 118. Ks. myös tuomio 21.1.2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, 51 kohta sekä vastaavasti 52, 53 ja 65 kohta).

¹¹⁵ Ks. tältä osin julkisasiamies Jääskisen unionin tuomioistuimen pohdittavaksi esittämät seikat asiassa CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, 47 ja 50 kohta).

99. En nimittäin näe käytännössä, miten voisi olla tämän nykyään varsin konkreettisesti unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevän läheisyystavoitteen¹¹⁶ mukaista valita liittymäperuste, joka velvoittaisi eri jäsenvaltioissa useita kuorma-autoja väitetyksi ostaneen yrityksen nostamaan kanteen aina siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin kukin hankintapaikka kuuluu, ja vielä niin, ettei vahingon kärsinyt yritys harjoittaisi siellä liiketoimintaa.¹¹⁷ Asetuksen N:o 1215/2012 30 artiklassa säädetty toisiinsa liittyviä kanteita koskevat säännöt eivät myöskään tarjoa tyydyttäviä ratkaisuja 2 kohdassa vahvistetun edellytyksen takia, sillä tuomioistuimen katsotaan voivan käsitellä vain omassa tuomiopiirissään ilmenneitä vahinkoja.¹¹⁸

100. Unionin tuomioistuimen tuomiossa CDC Hydrogen Peroxide tekemää ratkaisua on tämän vuoksi syytä tarkastella vielä lähemmin. Kyseiseen tuomioon johtaneessa asiassa oli kyse vahingonkorvauskanteista, jotka koskivat kaikkia niitä vahinkoja, jotka olivat aiheutuneet useissa jäsenvaltioissa eri aikoina ja eri paikoissa esiintyneestä vetyperoksidin hintakartellista,¹¹⁹ jonka komissio oli todennut,¹²⁰ *selluloosan- ja paperinkäsittelyalalla* toimiville, huomattavia määriä *vetyperoksidia* Euroopan unionin ja ETA-alueen *eri jäsenvaltioissa* vuosina 1994–2006 ostaneille yrityksille. Lisäksi niistä joidenkin kohdalla vetyperoksidi oli toimitettu tehtaisiin useiden jäsenvaltioiden alueelle.¹²¹

101. Kyseisissä olosuhteissa, joille oli ominaista hankintapaikkojen monilukuisuus useilla eri markkinoilla, joihin kyseessä ollut kartelli vaikutti, unionin tuomioistuin katsoi, että sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kantajana olevalla yrityksellä oli kotipaikka, on toimivaltainen käsittelemään koko vahinkoa, joka on aiheutunut kyseiselle yritykselle lisäkustannuksista, jotka se on maksanut hankkiakseen kyseisen kartellin kohteena olevia tuotteita, koskevan kanteen, joka on nostettu joko yhtä kartellin osallistujaa tai useita osallistujia vastaan.¹²² Kyseisen tuomion 52 kohdassa unionin tuomioistuin katsoi, että paikka, jossa väitetty vahinko konkreettisesti ilmenee kyseen ollessa lisäkustannuksista koostuvasta vahingosta, on ”pääsääntöisesti” vahinkoa kärsineen kotipaikka.

102. Näin ollen näyttäisi ensinnäkin siltä, että tuomiossa CDC Hydrogen Peroxide vahvistettu tulkinta olisi sovitettavissa yhteen myöhemmin annetuissa tuomioissa, nimittäin sekä tuomiossa flyLAL-Lithuanian Airlines että tuomiossa Tibor-Trans, esitetyn tulkinnan kanssa, kun kyse on

¹¹⁶ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 66 ja 67 kohta. Katson, että läheisyyden aste välttämättä vaihtelee. Ks. tältä osin em. Farnoux, E., 163 ja 164 kohta.

¹¹⁷ Ks. siitä, että arvioitavana oleva vahingonkärsijän vahinko liittyy niin vahingonkärsijän kuin tämän toimintamarkkinoiden toimintaan, em. Amaro, R. ja Laborde, J.-F., 289 kohta, s. 167, ja esimerkki 460 kohta, s. 248 ja 249. Ks. myös hankintamäärän määrittämiseen (442 kohta, s. 239) ja ylihinnan vyöryttämiseen (457 kohta, s. 246) liittyvät kysymykset.

¹¹⁸ Ks. em. Gaudemet-Tallon, H. ja Ancel, M.-E., 236 ja 237 kohta, s. 358–360. Ks. tämän osalta tuomio 7.3.1995, Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61, 33 kohta). Ks. kuitenkin tuomio CDC Hydrogen Peroxide (54 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi, että yrityksen kotipaikan tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään ”koko vahinkoa, joka on aiheutunut – lisäkustannuksista” koskevan kanteen, joka on nostettu joko yhtä kartellin osallistujaa tai useita osallistujia vastaan. Unionin tuomioistuimen soveltamasta yksinkertaistamisesta, jonka R. Amaro on hyväksynyt, ks. ”Actions privées en matière de pratiques anticoncurrentielles – Aspects internationaux: juridiction compétente, loi applicable (droit international privé européen)”, *JurisClasseur Concurrence – Consommation*, LexisNexis, Pariisi, 2015, nide 318, 14.9.2015, 26 kohta. Ks. myös vahingollisten seurausten moninaisuudesta em. Amaro, R. ja Laborde, J.-F., 90 kohta, s. 59 ja 60.

¹¹⁹ Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (56 kohta).

¹²⁰ [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä seuraavia yrityksiä vastaan: Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret S.A., Kemira OYJ, L’Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA ja Arkema SA 3.5.2006 tehty komission päätös 2006/903/EY (Asia COMP/F/C.38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti) (EUVL 2006, L 353, s. 54). Komissio katsoi, että pääasian vastaajat ja muut yritykset ovat osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkuvaan rikkomiseen vetyperoksidin ja natriumperboraatin markkinoilla ja rikkoneet siten EY 81 artiklassa (nykyisin SEUT 101 artikla) ja ETA-sopimuksen 53 artiklassa vahvistettua kartellikieltoa.

¹²¹ Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (11 kohta).

¹²² Ks. tuomio CDC Hydrogen Peroxide (53 ja 54 kohta).

siitä, että kilpailun vääristymisen kohteena olevien markkinoiden sijaintipaikka on yhteydessä lisäkustannuksina tai myynnin vähenemisenä aiheutuneen vahingon ilmenemiseen, , sillä jälkimmäiseen tuomioon johtaneessa asiassa ajoneuvot oli hankittu yhdessä ainoassa jäsenvaltiossa, joka oli se, jonka alueella vahingonkärsijä harjoitti liiketoimintaansa.¹²³ Toisin sanoen on niin, että jos forum actoris -säännön asettaminen etusijalle on perusteltua läheisyyden vaatimuksen vuoksi, en näe, mikä tässä olisi ongelmallista.¹²⁴

103. Toiseksi kyseen ollessa kotipaikasta tai pääasiallisesta toimipaikasta, sellaisena kuin ne on määritelty asetuksen N:o 1215/2012 63 artiklan 1 kohdassa, kyseisellä paikalla on oltava läheinen yhteys vahingon paikkaan.¹²⁵ On erityisesti todettava, että vahingonkorvausvaatimuksen perusteena olevan kaupanteon tulee pohjautua kyseisessä paikassa harjoitettuun, asianomaiseen oikeusriitaan liittyvään liiketoimintaan. Pidän myös ratkaisevana paikkakuntaa, jossa vahinko on aiheutunut yrityksen toiminnalle, tai paikkakuntaa, josta käsin toimintaa harjoitetaan.

104. Kolmanneksi sisämarkkinoilla esiintyvälle kilpailunvastaiselle toiminnalle ominainen vahinkojen ilmenemispaikkojen laaja-alaisuus¹²⁶ sekä internetin kautta tehtävien kauppojen lisääntyminen¹²⁷ puoltavat yrityksen kotipaikan pitämistä vahingon ilmenemispaikkana. Tämän osalta minusta on ajateltavissa, että tavoiteltaisiin tietynlaista johdonmukaisuutta unionin tuomioistuimen sen oikeuskäytännön kanssa, jossa otetaan huomioon internetin yhteydessä tapahtuvan oikeuksien rikkomisen laajuus.¹²⁸ Unionin tuomioistuin täsmensi, että henkilön, joka katsoo oikeuksiaan loukatun, mahdollisuus nostaa koko väitettyä vahinkoa koskeva kanne sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa hänen intressiensä keskus sijaitsee, on perusteltavissa hyvää lainkäyttöä koskevan intressin vuoksi eikä erityisesti kantajan suojaamiseksi.¹²⁹

105. Neljänneksi totean, että en pitäisi kilpailukäytäntöjä koskevissa asioissa ratkaisevana sitä, että oikeudenkäyntien väärinkäyttö saattaisi lisääntyä siitä syystä, että kanteiden vireillepanon katsotaan olevan helpompaa vahingonkärsijän kotipaikassa, mikä on osaltaan perusteena valinnalle suosia vastaajan kotipaikan tuomioistuinta.¹³⁰ Onkin otettava huomioon, että useimmissa tapauksissa vahingonkorvauskanne perustuu kilpailuoikeuden rikkomisen ennalta toteamiseen.¹³¹

¹²³ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 76 kohta.

¹²⁴ Ks. vastaavasti em. Racine, J.-B., 62–64 kohta, s. 59 ja 60. Ks. myös em. Heuzé, V., Mayer, P. ja Remy, B., 297 kohta, s. 204 ja 205.

¹²⁵ Vastaavasti tuomio 9.7.2009, Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, 39 kohta).

¹²⁶ Ks. globalisaation vaikutusten osalta Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomus N:o 24/2020, ”Komission toteuttamat EU:n yrityskeskittymien valvontatoimet ja kilpailuoikeudelliset menettelyt: markkinoiden valvontaa on syytä lisätä”, joka on saatavilla seuraavassa internetosoitteessa: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_24/SR_Competition_policy_FI.pdf, ja lehdistötiedote https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INSR20_24/INSR_Competition_policy_FI.pdf

¹²⁷ Tämä tapaus tulee esiin komission vastauksessa unionin tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin.

¹²⁸ Ks. tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (yhdistetyt asiat C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 47–50 kohta) ja tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 32 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi, että silloin, kun henkilöön liittyviä oikeuksia väitetään loukatun internetsivulla julkaistulla sisällöllä, henkilön, joka katsoo oikeuksiaan loukatun, on voitava nostaa vahingonkorvauskanne sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä sijaitsee hänen intressiensä keskus, joka kyseisten tietojen levittäjällä on niiden internetissä julkistamisen ajankohtana mahdollisuus tietää. Ks. tarkastelu siitä, että oikeusriita on menettänyt merkityksensä ainakin joiltain osin, em. E. Farnoux, s. 291.

¹²⁹ Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 38 kohta).

¹³⁰ Ks. em. Racine, J.-B., 72 kohta, s. 64 ja 65. Ks. tuottamusta koskevaa näyttöä koskevat huomautukset em. Amaro, R. ja Laborde, J.-F., 249 kohta, s. 148.

¹³¹ Ks. Laborde, J.-F., ”Cartel damages actions in Europe: How courts have assessed cartel overcharges (2019 ed.)”, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariisi, 2019, nro 4, erityisesti s. 4. Vuonna 2019 oli 57 prosentissa 13 jäsenvaltiosta peräisin olevien 239 asian taustalla kansallisen viranomaisen antama, rikkomista koskeva päätös ja 40 prosentissa komission päätös ja vain 2 prosenttia oli muita kanteita (suurin osa näistä tapauksista vastaa ranskalaisissa rikostuomioistuimissa nostettuja siviilikanteita). Jäsenvaltioiden tuomioistuimet ratkaisivat kartellia koskevia vahingonkorvauskanteita, joiden taustalla oli ainakin 63 rikkomista koskevaa päätöstä. (Toisinaan yhdellä rikkomista koskevalla päätöksellä määrätään seuraamuksia useista kartelleista. Näin ollen niiden kartellijuttujen määrä, jotka johtavat vähintään yhteen asiaan, on hiukan korkeampi.)

106. Näyttäisi lisäksi siltä, että on otettava huomioon oikeuskirjallisuudessa esitetyt ehdotukset mahdollisuudesta kanteen nostamiseen kantajan kotipaikan tuomioistuimessa, siltä osin kuin ne tukeutuvat toteamukseen niiden markkinoiden monilukuisuudesta, joihin kartelli on vaikuttanut,¹³² tai riskiin asian panemisesta vireille tuomioistuimessa siinä jäsenvaltiossa, jonka markkinoihin kansainvälinen kartelli on vaikuttanut ja johon yksikään oikeusriidan asianosaisista ei ole sijoittautunut,¹³³ taikka sen tavoitteen suhteuttamiseen, joka koskee samanlaisen liittymäperusteen osoittamista lainvalinnan ja toimivallan osalta, toisin sanoen liittymää markkinoihin, joihin kartelli on vaikuttanut.¹³⁴

107. Yleisemmin pidän myös erittäin kiinnostavana ehdotusta siitä, että toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämisessä pidettäisiin ohjenuorana lainvastaisten toimien tai keskeisten periaatteiden loukkaamisen asianmukaista korvaamista.¹³⁵ Ehdotukseen sisältyy ajatus siitä, että oikeuksien tosiasiallisen käytön tehostaminen näillä erityisillä aloilla edistää yleisten ehkäisemispolitiikkojen täytäntöönpanoa.

108. Kaiken edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että kilpailunvastaisia menettelytapoja koskevia vahingonkorvauskanteita varten on olemassa kaksi vahingon paikan määrittämisperustetta, sillä täytettävänä on läheisyyttä koskeva tavoite ja erityisesti näytön käyttöön saamisen helpottamista koskeva tavoite. Tällaisen ratkaisun myötä voidaan varmistaa johdonmukaisuus useita näyttöä koskevia säännöksiä sisältävän direktiivin 2014/104 tavoitteiden kanssa yrityksiä ja asianomaisia markkinoita koskevien kirjanpito- ja rahoitustietojen keräämisessä esiintyvien vaikeuksien vuoksi¹³⁶ ja edistää sellaisten oikeusriitojen tehokkaampaa ratkaisemista, joiden monitahoisuus käy ilmi komission laatimista asiakirjoista, jotka on tarkoitettu käytännön avuksi kansallisille tuomioistuimille.¹³⁷

109. Tällainen kilpailusääntöjen tulkinta näyttäisikin edistävän tehokkaan oikeussuojan takaamista unionin kilpailuoikeudessa.¹³⁸

110. Tarkasteltuani kokonaisvaltaisesti väitetyn vahingon ilmenemispaidan määrittämistä ja toimivaltaisen tuomioistuimen osoittamista sen jäsenvaltion alueella, jossa ilmenemispaidka sijaitsee, ehdotan, että unionin tuomioistuin katsoisi, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava siten, että SEUT 101 artiklassa tarkoitettua, muun muassa hyödykkeiden hinnoittelua ja hintojen korottamista koskevista salaisista yhteistoimintajärjestelyistä koostuvasta rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista koskevan kanteen yhteydessä vahingon ilmenemispaidka sijaitsee siinä jäsenvaltiossa, jonka markkinoihin, joilla lisäkustannuksia on aiheutunut, kyseinen rikkominen on vaikuttanut.

¹³² Ks. Idot, L., "Le contentieux international des actions en réparation pour violation du droit de la concurrence: l'arrêt CDC revisité", *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Pariisi, 2019, nro 3, s. 786–815, erityisesti 22 kohta.

¹³³ Ks. Idot, L., "Contentieux en réparation pour violation du droit de la concurrence: de nouvelles précisions sur le lieu de matérialisation du dommage", *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Pariisi, 2020, nro 1, s. 129–138, erityisesti 8 kohta.

¹³⁴ Ks. Amaro, R. ja Thomas, B., "Le contentieux de la réparation des pratiques anticoncurrentielles (juin 2019 - nov. 2019)", *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariisi, 2020, nro 1, 35 kohta "deuxième série de questions".

¹³⁵ Ks. em. Racine, J.-B., 57 kohta, s. 57 ja 70 kohta, s. 64.

¹³⁶ Ks. em. Amaro R. ja Laborde, J.-F., 144 ja 145 kohta, s. 85 ja 86. Ks. myös tuomio 21.1.2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, 51 kohta).

¹³⁷ Ks. vahingon määrittämisestä [SEUT] 101 tai 102 artiklan rikkomisesta johtuvissa vahingonkorvauskanteissa annettuun komission tiedonantoon (EUVL 2013, C 167, s. 19) liittyvä käytännön opas vahingon määrittämisestä [SEUT] 101 tai 102 artiklan rikkomisesta johtuvissa vahingonkorvauskanteissa (SWD(2013) 205), jossa painopiste on ylihinnassa, kun ylihinnan vyöryttämistä puolestaan käsitellään komission tiedonannossa, jonka otsikkona on "Ohjeet kansallisille tuomioistuimille siitä, miten välilliselle ostajalle siirretty osuus ylihinnasta arvioidaan" (EUVL 2019, C 267, s. 4).

¹³⁸ Tämän osalta viittaa julkisasiamies Jääskisen alustaviin huomautuksiin asiassa CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, 26 ja 27 sekä 32 kohta). Ks. myös vastaavasti tuomio 21.1.2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, 53 kohta).

Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin on lähtökohtaisesti se, jonka tuomiopiiriin kuuluu paikka, jossa samassa jäsenvaltiossa toimintaansa harjoittava yritys on hankkinut kyseiset hyödykkeet, ja se on määritettävä taloudellisin arviointiperustein. Jos vahingon ilmenemispaiikka ja vahingonkärsijän toimintapaikka eivät ole samat, kanne voidaan nostaa tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin vahingonkärsijän sijoittautumispaikka kuuluu.

111. Seuraavaksi selostan, minkä syiden perusteella aion ehdottaa unionin tuomioistuimelle, että se täsmentäisi, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan mukaisesti osoitettavan tuomioistuimen konkreettinen yksilöinti kuuluu tuomioistuinten organisaatiota koskevien sisäisten sääntöjen piiriin, joissa jäsenvaltiot voivat säätää tuomioistuinten erikoistumisesta.

4. Toimivallan keskittäminen

112. Ranskan hallitus ja komissio korostavat unionin tuomioistuimelle jättämissään kirjallisissa huomautuksissa pääpiirteissään, että vaikka asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa määritetään sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevissa rajat ylittävissä riita-asioissa toimivaltaisten tuomioistuinten kansainvälinen ja alueellinen toimivalta, jäsenvaltioiden itsensä on kuitenkin tuomioistuinorganisaationsa puitteissa määriteltävä toimivaltaisten tuomioistuintensa ja erityisesti kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin erikoistuneiden tuomioistuintensa tuomiopiiirit. Espanjan hallitus on samalla kannalla unionin tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen tältä osin antamassaan vastauksessa.

113. Olen tästä samaa mieltä asetuksella N:o 1215/2012 säädetyn järjestelmän sekä kilpailunvastaisten menettelytapojen johdosta aiheutuneen vahingon korvaamiseksi nostettujen kanteiden erityispiirteiden perusteella.¹³⁹

a) Systeeminen tarkastelu

114. Katson, että tiettyjen seikkojen osalta päättely voisi olla analoginen sen kanssa, jonka unionin tuomioistuin omaksui tuomiossa Sanders ja Huber¹⁴⁰ ja vähemmässä määrin 9.1.2015 antamassaan tuomiossa RG.¹⁴¹

115. Tuomiossa Sanders ja Huber unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi oli saatettu kysymyksiä rajat ylittäviä elatusvelvoitteita koskevan toimivallan keskittämisestä toimivaltaiseen ensimmäisen asteen tuomioistuimeen toisen asteen tuomioistuimen sijaintipaikassa.¹⁴²

¹³⁹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 108 kohta.

¹⁴⁰ Ks. vastaavasti julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus asiassa Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, 94 kohta).

¹⁴¹ C-498/14 PPU, EU:C:2015:3.

¹⁴² Ks. tuomio Sanders ja Huber (22 ja 38 kohta). Kyseessä olleen kansallisen säännöksen nojalla toimivaltainen tuomioistuin oli tarkemmin sanottuna Amtsgericht (alioikeus, Saksa) sen Oberlandesgerichtin (osavaltion ylioikeus, Saksa) sijaintipaikassa, joka on alueellisesti toimivaltainen ja johon velkojan kuuluisi tehdä mahdollinen valituksensa.

116. Unionin tuomioistuin on näin ollen tulkinnut toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18.12.2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009¹⁴³ 3 artiklan b alakohtaa, jonka nojalla tuomioistuin, joka on toimivaltainen ratkaisemaan elatusvelvoitteita koskevat rajat ylittävät riidat, on ”vastaajan asuinpaikan tuomioistuin”.

117. Kyseessä on yksi niistä toimivaltasääntöjä koskevista säännöksistä, joilla on korvattu Brysselin yleissopimuksen seuraaja-asetuksen N:o 44/2001 säännökset.¹⁴⁴ Unionin tuomioistuin totesi, että ”tällä säännöksellä, jolla määritetään sekä kansainvälinen että alueellinen toimivalta, pyritään yhdenmukaistamaan tuomioistuinten toimivaltaa koskevat säännöt (ks. vastaavasti tuomio Color Drack, C-386/05, EU:C:2007:262, 30 kohta)”.¹⁴⁵

118. Unionin tuomioistuin katsoi tuomiossa Sanders ja Huber, että vaikka tuomioistuinten toimivaltaa koskevia sääntöjä on yhdenmukaistettu määrittelemällä yhteiset liitântäperusteet, toimivaltaisen tuomioistuimen *konkreettinen* määrittäminen kuuluu edelleen jäsenvaltioiden toimivaltaan, kunhan tätä koskevalla kansallisella lainsäädännöllä ei vaaranneta asetuksen N:o 4/2009 tavoitteita tai estetä sen tehokasta vaikutusta.¹⁴⁶

119. Unionin tuomioistuin täsmensi, että läheisyyden ja moitteettoman oikeudenkäytön tavoitteiden täytäntöönpano ei merkitse sitä, että jäsenvaltioiden on perustettava toimivaltaisia tuomioistuimia kaikkialle¹⁴⁷, ja että on tärkeitä, että tuomioistuin toimivaltainen on se, jolla on erityisen läheinen yhteys siihen paikkaan, jossa on asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdassa tarkoitettu elatusvelkojan asuinpaikka.¹⁴⁸

120. Tämän osalta unionin tuomioistuin on suhtautunut toimivallan keskittämiseen myönteisesti, sillä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa tällainen tuomioistuinorganisaatio voi edistää erityisosaamista, joka vastaa osaa asetuksella N:o 4/2009 tavoiteltuja päämääriä sekä oikeuslaitoksen asianmukaista järjestämistä.¹⁴⁹

121. Näin ollen minusta on samoista syistä riittävää todeta asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan osalta, että asiaa käsittelevä tuomioistuin katsoo tällä perusteella olevansa toimivaltainen merkityksellisen liittymän nojalla, joka sijoittuu sen

¹⁴³ EUVL 2009, L 7, s. 1.

¹⁴⁴ Ks. tuomio Sanders ja Huber (23 kohta). Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan sanamuoto on samankaltainen kuin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa ja asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 2 alakohdassa mainitut, elatusvelvoitetta koskevat ”erityisen toimivallan säännökset”.

¹⁴⁵ Tuomio Sanders ja Huber (30 kohta).

¹⁴⁶ Ks. tuomio Sanders ja Huber (32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös kyseisen tuomion 22 kohta kyseessä olleen kansallisen lainsäädännön osalta. Siinä alueellinen toimivalta elatusvelvollisuutta koskevissa riita-asioissa jaettiin sen mukaan, liittyikö niihin rajat ylittäviä seikkoja. Rajatylittävissä tilanteissa oli mahdollista siirtää alueellinen toimivalta jollekin muulle ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle kuin sille, jonka tuomiopiiriin asianosainen lähtökohtaisesti kuului asuinpaikkansa perusteella.

¹⁴⁷ Ks. tuomio Sanders ja Huber (35 kohta).

¹⁴⁸ Ks. tuomio Sanders ja Huber (36 kohta).

¹⁴⁹ Ks. tuomio Sanders ja Huber (44 ja 45 kohta).

tuomiopiiriin,¹⁵⁰ toisin sanoen maan alueen siihen osaan, jolla se käyttää toimivaltaansa.¹⁵¹ On myös huomattava, ettei maantieteellisestä perusteesta pidä tehdä liittymää suppeassa merkityksessä, jolloin etusijalle asetetaan hyvän oikeudenkäytön sijaan läheisyys.¹⁵²

122. Tuomiossa Sanders ja Huber unionin tuomioistuin kuitenkin katsoi, että kyseen ollessa toimivallan keskittämisestä edellytetään kyseisessä jäsenvaltiossa vallitsevan tilanteen tutkimista sen varmistamiseksi, ettei kansallisella lainsäädännöllä estetä oikeusriitaan sovellettavan asetuksen tehokasta vaikutusta.¹⁵³

123. Tämä varaus tuotiin toistamiseen esiin 9.1.2015 annetussa tuomiossa RG,¹⁵⁴ joka koskee toimivallan antamista erityistuomioistuimelle lapsen palauttamista tai huoltajuutta koskevien kysymysten käsittelyyn silloinkin, kun vanhempainvastuuta lapsesta koskeva pääasia on jo saatettu jonkin muun tuomioistuimen käsiteltäväksi,¹⁵⁵ tarkasteltaessa säännöksiä, jotka koskevat toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen määrittämistä, joka on jäsenvaltioiden päätettävissä. On kiintoisaa todeta, että kyseisessä tapauksessa unionin tuomioistuin hyväksyi asetuksen N:o 2201/2003 perustuvan, menettelyjen nopeutta koskevan tavoitteen.¹⁵⁶

124. Kilpailuoikeuden rikkomista koskevissa asioissa kansallinen lainsäädäntö, jonka nojalla toimivaltaa jossain jäsenvaltiossa¹⁵⁷ keskitetään, on kuitenkin varsin erilainen. Mielestäni on syytä todeta, ettei sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaan asiaan sovelleta sellaisia rajoituksia, jotka perustuvat ennen kaikkea asetuksen 4/2009¹⁵⁸ erityiseen tavoitteeseen, ja tuomioon Sanders ja Huber johtaneen asian osalta on pantava merkille kyseessä olleen kansallisen lainsäädännön erityispiirteet kyseisen asetuksen tavoitteisiin nähden.¹⁵⁹

¹⁵⁰ Vastaavasti tuomio 16.5.2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 28 kohta). Ks. sopimusta koskevassa asiassa tuomio 3.5.2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, 37 ja 44 kohta).

¹⁵¹ Tuomiopiiriin kuuluu useita paikkakuntia tai hallinnollisia yksiköitä eri puolilla maan aluetta. Ks. tältä osin julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, 55 ja 56 kohta.)

¹⁵² Tuomion Sanders ja Huber 29 kohdassa unionin tuomioistuin korosti, että ”hyvää oikeudenkäyttöä koskevaa tavoitetta ei pidä tulkita pelkästään tuomioistuinorganisaation optimoinnin kannalta vaan – myös siten, että otetaan huomioon asianosaisten eli sekä kantajan että vastaajan intressit, ja näillä on oltava mahdollisuus saada asia helposti tuomioistuimen käsiteltäväksi ja ennakoida toimivaltasääntöjä”.

¹⁵³ Ks. kyseisen tuomion 32 ja 46 kohta. Ks. esimerkkinä tehokkuusperiaatteen noudattamista koskevasta tarkastelusta, kun kyse oli maataloustukien alaa koskevien oikeudenkäyntiasioiden keskittämisestä alaan erikoistuneeseen tuomioistuimeen, tuomio 27.6.2013, Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, 50–58 kohta).

¹⁵⁴ C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, 41 ja 51 kohta.

¹⁵⁵ Unionin tuomioistuin tulkitsi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1) 11 artiklan 7 ja 8 kohtaa.

¹⁵⁶ Ks. tuomio 9.1.2015, RG (C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, 52 kohta).

¹⁵⁷ Tämän osalta komissio täsmensi kirjallisissa huomautuksissaan, että sillä olevien tietojen mukaan Belgiassa, Saksassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Portugalissa, Ruotsissa ja Slovakiassa vahingonkorvauskanteita käsitellään tavallisten siviilituomioistuinten erikoisjaostoissa, kun taas Tanskassa, Liettuassa, Latviassa, Romaniassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa niitä käsittelevät erityistuomioistuimet. Ks. täsmennykset Ranskan, Italian ja Irlannin osalta teoksessa Riffault-Silk, J., ”Les actions privées en droit de la concurrence: obstacles de procédure et de fond”, *Revue Lamy de la concurrence*, tammi-maaliskuu 2006, nro 6, s. 84–90, erityisesti s. 87. On myös huomautettu, että erällä muilla aloilla, muun muassa teollisoikeuksien alalla, jäsenvaltiot ovat voineet päättää tuomioistuinten aineellisen toimivallan keskittämisestä. Merioikeuden osalta ks. julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, alaviite 72).

¹⁵⁸ Kyseisen asetuksen taustalla on pyrkimys erityisen, asetuksesta N:o 44/2001 erillisen välineen kehittämiseen heikompana osapuolena pidetyn elatusvelkojan suojan tehostamiseksi erityisesti elatusapuasioissa annettujen ratkaisujen tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa. Ks. tuomio Sanders ja Huber (41 kohta) ja julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, 38 ja 40 kohta.)

¹⁵⁹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 146 ja tuomio Sanders ja Huber (46 kohta).

125. Yhdyn tässä eräiden muiden julkisasiamiesten aiemmin esittämiin näkemyksiin jäsenvaltioiden menettelyllisestä autonomiasta alueellisen toimivallan keskittämisessä, perustuipa se aineellisen toimivallan jakamiseen tai ei, sillä rajoituksella, ettei asetuksen N:o 1215/2012 tehokasta vaikutusta estetä ja että vastaavuusperiaate otetaan huomioon.¹⁶⁰

126. Koska kyseessä olevien kanteiden kohteella on merkittävä sija unionin tuomioistuimen tarkastelussa,¹⁶¹ on syytä korostaa seikkoja, jotka ovat erityisen ominaisia kilpailunvastaisten menettelytapojen aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskeville oikeudenkäyntiasioille.

b) Kilpailunvastaista menettelytavoista johtuvien vahingonkorvauskanteiden erityispiirteet

127. Ensinnäkin on muistettava, ettei kilpailuoikeuden alan kanteiden menettelyllisiä edellytyksiä koskevaa sääntelyä ole olemassa, joten on perusteltua katsoa, että jäsenvaltiot ratkaisevat tuomioistuinorganisaationsa puitteissa, mikä tuomioistuin on asiallisesti toimivaltainen ja mikä on sen tuomiopiirin ulottuvuus, edellyttäen, että vastaavuusperiaatetta¹⁶² ja tehokkuusperiaatetta¹⁶³ noudatetaan.

128. Toiseksi katson komission tavoin, että on otettava huomioon direktiivin 2014/104¹⁶⁴ voimaantulo ja täytäntöönpano sekä kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin sovellettavien sääntöjen tekninen monimutkaisuus.¹⁶⁵

129. Näistä syistä pidän välttämättömänä, että vastatessaan ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle unionin tuomioistuin ottaa vaikutteita sanamuodosta, joka esiintyy kahdessa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa annetussa tuomiossa, nimittäin tuomiossa 16.5.2013, Melzer¹⁶⁶ ja tuomiossa CDC Hydrogen Peroxide, joissa käytettiin ilmaisua ”tuomioistuin, jonka toimialueella”.

130. Kaikki tuomioistuinten toimivallan keskittämistä koskevat näkökohdat huomioon ottaen ehdotan, että unionin tuomioistuin tulkitsee asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa siten, että siinä määritetään sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevissa riita-asioissa toimivaltaisten tuomioistuinten kansainvälinen ja sisäinen alueellinen toimivalta, mutta jäsenvaltiot saavat tuomioistuinorganisaationsa puitteissa päättää tällaisten oikeusriitojen käsittelyn keskittämisestä tiettyihin tuomioistuihin, kunhan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan. Jäsenvaltioiden on erityisesti kilpailuoikeuden alalla huolehdittava siitä, että niiden laatimat tai soveltamat säännöt eivät haittaa SEUT 101 ja 102 artiklan tehokasta soveltamista.

¹⁶⁰ Ks. julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus asiassa CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, alaviite 74) ja sovellettavia eri välineitä koskevien näkökohtien osalta julkisasiamies Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus asiassa Guaitoli ym. (C-213/18, EU:C:2019:524, 74 kohta sekä alaviitteet 67 ja 68).

¹⁶¹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 122 ja 123 kohta.

¹⁶² Tämän periaatteen mukaisesti menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia, luonteeltaan jäsenvaltion sisäisiä oikeussuojakeinoja. Ks. erityisesti tuomio 27.6.2013, Agroconsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, 36 kohta). Kilpailunvastaisten menettelytapojen tapauksessa kyseeseen saattaisi tulla kanne kansallisten viranomaisten päätösten perusteella. Ks. Blumann, C. ja Dubouis, L., *Droit matériel de l'Union européenne*, 8. laitos, Librairie général de droit et de jurisprudence, Pariisi, 2019, 938 kohta, s. 665.

¹⁶³ Ks. muistutuksena näistä yleisistä periaatteista, joiden tarkoituksena on taata kilpailuoikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvien yksityisten oikeuksien turvaaminen, tuomio 13.7.2006, Manfredi ym. (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 62 ja 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös tuomio 21.1.2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, 46 kohta).

¹⁶⁴ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 68 kohta.

¹⁶⁵ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 137.

¹⁶⁶ C-228/11, EU:C:2013:305.

V Ratkaisuehdotus

131. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madridin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava seuraavasti:

- siinä osoitetaan se jäsenvaltion toimivaltainen tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä erityisesti välitön vahinko ilmeni
- SEUT 101 artiklassa tarkoitetusta, muun muassa hyödykkeiden hinnoittelua ja hintojen korottamista koskevista salaisista yhteistoimintajärjestelyistä koostuvasta rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista koskevan kanteen yhteydessä vahingon ilmenemisaikaa sijaitsee siinä jäsenvaltiossa, jonka markkinoihin, joilla lisäkustannuksia on aiheutunut, kyseinen rikkominen on vaikuttanut. Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin on lähtökohtaisesti se, jonka tuomiopiiriin kuuluu paikka, jossa samassa jäsenvaltiossa toimintaansa harjoittava yritys on hankkinut kyseiset hyödykkeet, ja se on määritettävä taloudellisin arviointiperustein. Jos vahingon ilmenemisaikaa ja vahingonkärsijän toimintapaikka eivät ole samat, kanne voidaan nostaa tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin vahingonkärsijän sijoittautumisaikaa kuuluu; ja
- jäsenvaltiot saavat tuomioistuinorganisaationsa puitteissa päättää oikeusriitojen käsittelyn keskittämistä tiettyihin tuomioistuimiin, kunhan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan. Jäsenvaltioiden on erityisesti kilpailuoikeuden alalla huolehdittava siitä, että niiden laatimat tai soveltamat säännöt eivät haittaa SEUT 101 ja 102 artiklan tehokasta soveltamista.